Lodzer Tageblat № 153

Opłata pocztowa uiszcz. ryczałtem

פרייז 15 גראשען

לאדזשער טאגעבלאט

היינט 8 זייטען.

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 16.
טעלעפאנען פון: רעדאקציע 100-57, פון אדמיניסטראציע 100-47

זונטאג, כ"ט סיון תרצ"ב | 3. lipca 1932 | 25-טער יאהרגאנג

צום ערשטען שמערצליכען יאהרצייט פון אונזער גרויס. לאנגיעהריגען פריזעס

עמנואל האמבורסקי ז"ל

ווערען אונזערע ג' מיטגלידער אויפגעפאדערט צו בעטייליגען זיך אין דער הזכרה
וואס ווערט אפגעריכט היינט 12 אזייגער אויפ'ן בית-עלמין אויפ'ן קבר פון נפטר.

די פערוואלטונג פון צענטראלען סוחרים-
און פאבריקאנטען-פעראיין פיעטריק. 10

מיר דערמאנען אונזערע געעהרטע מיטגלידער, אז היינט פאלט אויס דער
ערשטער יאהרצייט פון אונזער לאנגיעריגען מיטגליד

עמנואל האמבורסקי ז"ל

און מיר פאדערן זיי אויף צו בעטייליגען זיך אין דער הזכרה, וואס ווערט היינט,
12 אזייגער אפגעריכט אויפ'ן קבר פון נפטר.

די פערוואלטונג
פון „ביית החולים"

ציגעל

פון די בעסטע קוואליטעט
ביליג ליפערט זאפארט
צעגעלניא
וואלף בערגער
גלאוואצקיעגא 18/20
(בזשעזשינער 100)
טעל.: 168-67, 175-66
צופאהר-טראמווייען 1, 6.

דערמיט דריק איך אויס מיין טיפסטען מיטגעפיהל דער. פיל גע-
טראפענער פאמיליע בליישטיפט צוליב'ן טויט פון זייער ליבען
מאן, פאטער און זוהן

נ"ע משה בליישטיפט

זייט געטרייסט!

בינום פארזשעווסקי

בעקאנטמאכונג.

מיר מאכען בעקאנט די ג' קונדשאפט, אז פון דעם
1-טען יולי 1932 איז ערעפענט געווארען א פאבריק-
לאגער פ'ון די אזארקאווער וויגאניע-שפינערי

„מלינוולאק"

אויף פיעטריקאווער 64, טעל. 236-94.
ביי אונז איז שטענדיג צו בעקומען אויף לאגער ווי-
גאניע-גארן, ווי אויך וואל-גארן פון אלע פארבען פון
די דיקסטע נומערן אן. מיט אכטונג

Przędzalnia „Młynwłók" w Ozorkowie
skład fabr. Łódź, Piotrk. 64. tel. 236-94.

היינט זונטאג, דעם 3 יולי, פינקטליך 12 מיטאג אין טאג
פון דער ערשטער יאהרצייט פון אונזער אונפארגעסליכע זעליגע

רייכע שערמאן

ווערט פארקומען א הזכרה אויפ'ן בית-החיים און עס וועט געשטעלט
ווערען א מצבה צו וואס עס ווערען פערבעטען אלע קרובים, פריינד
און בעקאנטע.

די פ מ' יע.

רעשטען
ביי Szczęśliwy
נאוואמיעסקא 5 פראנט 2. שטאק
ווארבונג!

געעהרטע קונדען! אזוי ווי איהר קומט אויף נא-
וואמיעסקא 5 ווערט איהר פערפיהרט פון אנדערע
סוחרים, וואס זיי זאגען, אז זיי הייסען שטשענשליווי
זייט דעריבער אויפמערקזאם און געדענקט די אדרעס
פראנט 2 שטאק וואו איהר בעקומט ביליגער
טאמאשאווער און אנדערע סחורות, די בעסטע קווא-
ליטעטען, די נייעסטע און מאדערנסטע מוסטערן

אויה אנציגער און פאלטענס
מיט 30% ביליגער

קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אכטונג: **SZCZĘSLIWY**
Nowomiejska 5 **front II** piętro

צו דער אויפמערקזאמקייט פון יודישע עלטערן!

לעהר-אנשטאלט
„תחכמוני"
אין לאדז.

וועלענדיג ענטגעגענקומען דעם פערלאנג פון די ברייטסטע יודישע עלטערן-מאסע, צו געבען
זייערע קינדער אנ'עכט יודישע ערציהונג דורך פעראנטווארטליכע לעהר און ערציהערישע קרעפטען
ווערט פון אנפאנג שול-יאהר געעפענט דורך א גרופע אבסאלווענטען פון „תחכמוני" אין ווארשא
און ירושלים מיט דער בעטייליגונג פון די בעדייטענדסטע פעדאגאגישע קרעפטען אין לאדז א

7-קל. לעהר-אנשטאלט „תחכמוני"
ווי אויך א גן-ילדים

„תחכמוני" ווערט געלייטעט דורך ער-
פארענע פעדאגאג. קרעפטען.

„תחכמוני" בעדייט, א הארמאנישע פער-
איייניגונג פון תורה, יודישעס
וויסען און אלגעמיינע בילדונג.

„תחכמוני" פראגראם פון למודי היהדות
נעמט ארום: התחלת עברי,
תורה, נ"ך, משניות, אגדה, גמרא, שלחן ערוך א"ח
יודישע געשיכטע, העברעאיש.

„תחכמוני" פראגראם פון למודי חול
ענטשפרעכט פולשטענדיג
דעם פראגראם פון די רעגירונגס-שולען מיט א בע-
ריקזיכטיגונג פון דער פיזישער ענטוויקלונג.

„תחכמוני" שטעהט אונטער דער גייס-
טיגער השפעה פון די שע-
פער פון די רעליגיעז-נאציאנאלען חנוך אין ארץ-
ישראל, די בארימטע אויטאריטעטען הרב מ. אס-
טראווסקי, הרב יעקב בערמאן, הרב י. ניסענבוים,
ד"ר מהרש"ק א. א.

„תחכמוני" פלאנצט איין אין זיינע
תלמידים ליבע צו די יודי-
שע מסורה און מצוות רעליגיעז-נאציאנאלען בא-
וואוסטזיין און איבערגעגעבענהייט צים יוד. פאלק.

„תחכמוני" ערציהט זיינע תלמידים
שטרענג רעליגיעז אין פיעטעט
און צוגעבונדענהייט צו עלטערן אין פולסטען
זין פון כבוד אב ואם.

„תחכמוני" וועט פליסיג מאכען די העב-
רעאישע שפראך צווישען
איהרע תלמידים.

„תחכמוני" תלמידים. נאכ'ן ענדיגען
ווערען אנגענומען אהן עג-
זאמענס אויפ'ן 1-טען קורס פון די „תחכמוני"
הויך-שולען.

„תחכמוני" גיט דעם תלמיד ידיעות
התורה, וועלטליך וויסען
און רעליגיעזע ערציהונג די עלטערן — טרייע
און ערצויגענע קינדער, דער יודישער געזעלשאפט
— רעליגיעז-בעוואוסטזיניגע און שטאלצע זוהן.

די לייטונג בעמיהט זיך צו ערמעגליכען די ברייטסטע יודישע מאסען צו שיקען זייערע
קינדער אין תחכמוני. די לייטונג האט אין איהר בעזיץ אייניגע סטיפענדיעס פרייע אין די העכערע
קלאסען און הנחה-סטיפענדיעס אין די נידריגע קלאסען פאר פעהיגע קינדער פון ניט פערמעגליכע עלטערן.

די צייטווייליגע קאנצעלאריע, צעגעלניאנא 9 № פראנט 2-טער שטאק ו. 4. טעל. 209-17
נעממ אן איינשרייבונגען ביז דער פינפטער מחלקה און גן-ילדים טעגליך פון 10—2 און 5—9 אוו.

פר"ים איז די קומענדע אנאנסע

די לייטונג.

מ. גראשיצער

רענאמירטער ערשטקלאסיגער
מעבעל-שניידער

מיט די נייעסטע מאדעלען אויפ'ן פריהלינג און זומער-סעזאן 1932.
פיינסטער פאסאזשיר שניט. — סאלידע, פינקטליכע אויספירונג
רעעלע בעהאנדלונג צו זעהר ביליגע פרייזען
פיעפשאווע 7 (פעפער-גאס) אין הויף דריטער שטאק.
בעמער.ק.: איך לערן אויס צושניידען אין פערלויף פון א קורצע צייט.

בריף-איבערזעצונגען

פון פערשידענע שפראכען: ענגליש, פראנ-
צויזיש, רוסיש, דייטש, און אנדערע אויף
יודיש, פויליש און פערקעהרט
מ. קרזעפיצקי. פאמארסקא 4.
(ביים צאהן-ארצט ר. קרזעפיצקא)
נעהמט אן פון 9 ריה ביז 7 אווענד
טעלעפאן 206-53.

א גרויס צימער

פאר א אונפערהייראטע אדער פאר א יונג פאר-פאלק
פון זאפארט איבערצוגעבען.

ערפאהרען אין אדמיניסטראציע פון „ל.ט." אונטער „S".

בעקאנטמאכונג.

דער לאנגיעריגער **ח. באַרדיני** איז איבערגע-
רעסטאראן פון טראגן געווארן
פון פיעטרר. 31 אויף פיעטרקאווער 43 אין הויף
צוליב דעם קריזיס זענען די פרייזען רעדוצירט אויף
1.60 א מיטאג, מיט געפליגל 1.75 בעמ.: אין משך פון
10 טעג געהט אראפ 2% פאר קרן קימת און לינת הצדק.

א צימער

מיט א נישט-קרעמפירענדען איינגאנג, טעלעפאן אין צענטרום פון שטאט
טיילווייז מעבלירט פון זאפארט ביליג איבערצוגעבען. גענויערעס צו
ערפאהרען: פיעטריקאווער 82. וואוינונג 40.

גאלד, בריליאנטען, זילבער
און לאמבארד-קוויטונגען

צאהלט די העכסטע פרייזען
איזידאר פיאלקא. פיעטריקאווער 7 №

Dr. med. D. Rozencwajg

האט זיך איבערגעצויגען אויף
נארוטאוויטשא 16 (פילסודסקיעגא 76)
טעלעפ. 128-74
נעמט אן פון 9—10 פארמ. און פון 6—7 נאכמ.

ד"ר מעד. בערמאן

ספעציאליסט פאר הויט און ווענערישע
קראנקהייטען און מענער-שוואכע
צעגעלניאנא 15. טעלעפאן 149-07
נעמט אן פון 8 — 11 פארמ. און פון 4 — 8 אווענד
זונטאג פון 9 — 1 נאכמיטאג.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr. Ludwik Falk

הויט און געשלעכט-קראנקהייטען
נאווראט 7, טעל. 128-07
נעמט אן פון 10—12 מיטאג און פון 5—7 אווענד.

א שפיץ אויף קוך

מיט בעקוועמליכקייטן, 2-טער שטאק, פאר א צו-
גאנגלויבליכן פרייז, איבערצוגעבן. זיך צו ווענדן
פיעטריקאווער 109 № 2-טער שטאק ש. 33

לעזט, אבאנירט — דאס
„לאדזשער טאגעבלאט"

Gimnazjum Humanistyczne Męskie
I. KACENELSONA

Zawadzka 43. **telefon 15-179**

איז דער ערשטער אנפאנגס-קלאס ווערען אנגענומען שילער פון 5 און א האלב יאהר

דער גן-ילדים (פרעבעל-שולע) אונטער דער לייטונג פון דער בעקאנטער פעדאגאגין-
שריפטשטעלערין ש. קאצענעלסאן-פיינשטיין, איז פערזעהען מיט די מאדערנסטע
שול-איינריכטונגען און ענטוויקלונגס-מעטאדען. עס ווערען אנגענומען קינדער (יונגלעך
מיט מיידלעך) אין עלטער פון 4 יאהר.

מיט אנמעלדונגען: אין קאנצעלאריע פון גימנאזיום טעגליך פון 9 ביז 2 פמ. און פון 5—7 נאכמ.

פלעגט די פיס
PEDICURE
S. Łódzki

Traugutta 5 (Krótka) **m. 18, tel. 170-37**

נעמט אן פון 11—2 און פון 4—7 בצוו. צפיסעטענ
ביי מיסטער עלצבען (היהודי-אוינץ) אנשטאלט
אין לאנדען ספעציאליסט צו בעזייטיגען הינערא-
אויגען און הארנהויט ווי צריינגעוואקסענע נעגעל
אהן שמערץ.

שיצט
זיך

פאר
גראפישע אנשטאלטען
דרוקערייען און פערלאגען
עמפפעהלט
די איינציגע אידישע צינקאגראפיע
אין לאדז
„נעצלברקס"
טעל. 241-24
פיעטריקאווער 104

Dr. A. WITONSKI

הארץ. לונגען-קראנקהייטען
נאווראט 4, טעלעפאן 171-80.
נעמט אן יעדען טאג פון 2-3 נאכמ. אין ווישניאווא
גורא (ווליצ קאזמאנסקעגא) ביים דענטיסט
זשולטקאווסקי פון 3 נאכמיטאג.

Dr. med. R. REICHER

ספעצ. פאר מענער-שוואכע קינדערלאזיגקייט
בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג
פאלודניאווא 28. טעלעפאן 210-93.
נעמט אהן טעגליך פון 8 — 11 פריה און פון 5—9
אווענד. זונטאג פון 9—1 מיטאג.

Dr. med. H. Hammer

ספעציאל-ארצט
פאר אקישער- און פרויען-קראנקהייטען
Pilsudskiego 38 פילסודסקיעגא
טעל. 128 33
נעמט אן אין ליפציג פון 12 ביז 3 נאכמיטאג.

Dr. med. H. Różaner

ספעציאליסט פון הויט- און ווענערישע קראנקהייטען
מענער-שוואכע און קינדערלאזיגקייט
נארוטאוויטשא 9, טעל. 128-98
נעמט אן פון 8—10, 4—8 אוו. זונטאג פון 9—10 פריה

טראַגישע פאָלגען פון אַנ'אומזיניגען קלאַנג וועגען איינפיהרען אין פוילען ליבע-אייגענטום...

בלוטיגע פייערים אונרוהען אין מזרח-גאַליציען

2 פּאָליציאַנטען פערוואונדעט; 5 פערזאָן טויט 8 פערוואונדעט

וואַרשא, 8. יולי. (טעלעפאָניש) רענען די בלוטיגע געשעהעניש, וואָס האָבען זיך געלאָזען פּאָרלאָפען אין לויטש, מזרח-גאַליציען, גיט „פּאַט" איבער פאָלגענדעס:

אין לויטש פּאַוויאַט האָבען קאָמוניסטען פערשפּרייט פלוג-בלעטער, אַז עס זאָל איינגעפיהרט ווערען ליבע-אייגענטום (פּאָשטשיזנע), וואָס האָט דערהיינט שוין נעזאָלט פּאַסירען דעם 1. יולי. די דאָזיגע אַגיטאַציע האָט גוט באַוויזען צו האָבען רעזולטאַטען. אַ גרויסע פּויערים, בעוואָפענט מיט שטעקענס, וואָרלעס, האָט זיך געלאָזט צו די קריטישע המון. 2 פּאָליציאַנטען זענען שווער פערוואונדעט געוואָרען פון די פּאָגאַנטען; וועגען פּויערים, וואָס האָבען גע-שטאַרקט פון די גמינעס לאַבאָרוען, מעלדשיניצא, סאַנאָק.

נאָכ'ן אָנוועגדען אַלע מיטלען צו בע-רוהיגען די אויפגערעגטע שוואַרצע מאַסע, איז די פּאָליציי מוז'ן אנטוויל פון אוטאָמאָטישע מיליטער-אָפּטיילונגען נאָך מענצוים ציינעמעטען ענערגיש צו פער-טרייבען דעם המון און אַרעסטירען די אַגיטאַטאָרען.

אַזוי ווי אויפ'ן שטח פון דער געגענד מעלעשניצא האָט אַ המון פון אויפגערעגטע פּויערים געשטעלט אַנ'אַטאַקע אויף דער פּאָליציי. דערביי זענען געפאַלען שאָסען, פון וואָס צוויי פּאָליציאַנטען זענען פערוואונדעט געוואָרען, האָט די פּאָליציי נאָכ'ן אויסנוצען אַנדערע מיטלען זיך געזוגען גע-צוואונגען צו מאַכען געברויך פון גע-וועהר און דאָן איז דער המון זיך פונ-אַנדערגעלאָפען.

בעים לוקווידירען די געשעהענישען זענען 5 פּערזאָנען דערהרג'עט געוואָרען און האָבען בעקומען וואונדען.

און די אָוונד-שעה'ן איז די אַקציע צו ליקווידירען די געשעהענישען פאָל-שטענדיג פערענדיגט געוואָרען. אויפ'ן שטח פון גאַנצען ליסקער פּאַוויאַט. אין אַלע גמינעס האָט געהערשט רוה. די מאַכט פיהרט אונטער אַרויך צווישען די פּויערים אַרעסטען פון די קאָמוניסטישע אַגיטאַטאָרען, וואָס וועלען טראָגען די גאַנצע פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר די געשעהענישען, וואָס זיי האָבען אַרויס-גערופען.

דימיסיע פון וויצע-האַנדעלס-מיניסטער

וואַרשא. (טעלעפאָניש) דער וויצע-האַנדעלס-מיניסטער קאָשוטאָווסקי האָט זיך אָנגעזאָגט און רעזיגנירט.

„סודות פון צאַרישען הויף"

נייע סעריע אַרטיקלען, בעאַרבייט אויפ'ן גרונד פון ערשט-ענטדעקטע דאָקומענטען אין די געוו. קייזערליכע אַרכיוועס

הויבט זיך היינט אָן דרוקען

אין „לאָדזער טאָגעבלאַט"

דאָס איז אַ סענסאַציאָנעלע בעשרייבונג פון אמת'ע שטוינענדע פּאַסירונגען, פערבינדען מיט וואָהרער געשיכטע וועגען אַ יודישען יונגעל, וואָס איז געוועזען אַ זוהן פון קייזער ניקאָלאַי דעם 1-טען און איז שפּעטער געוואָרען אַ קאַנטאָניסט.

פערפעהלט נישט צו לייענען היינט דעם ערשטען קאַפּיטעל פון דער דאָזיגער העכסט-אנציהענדער בעשרייבונג.

בעראַטונגען פון די סיים-קלובען

וואַרשא. (טעלעפאָניש) פרייטאָג זענען פאָרגעקומען בעראַטונגען פון די אָפּאָזיציאָנעלע סיים-קלובען, ווי ס.ר., פּויערים-פּאַרטיי און פּ.פּ.ס. עס זענען אָנגענומען געוואָרען אַ גאַנצע ריי שאַרפע רעזאָלוציעס, בעזונדערס פון דער פּויער-רים-פּאַרטיי און צוזאַמענהאַנג מיט די געשעהענישען און לאַפּאַנאָוו און עס איז בעשלאָסען געוואָרען אַרויסצוטראָגען אין העַרבסט אַנ'אונטערפּעלאַציע אין סיים.

ציהונג פון דער „דאָלאַרובקע"

פרייטאָג איז פאָרגעקומען די ציהונג פון דער דאָלאַרובקע. געוואונען האָבען פאָלגענדע נומערן:

12.000 דאָלאַר — נום. 561988

צו 3000 דאָל. נום. 695135 1429968

צו 1000 „ 1268513 370535

1213332	436556	903933	787176
			.1396079

צו 500 דאָלאַר — נום. 1030816

199914	1178105	457567	120770
344608	800032	714965	547547
			.1431204

צו 100 דאָל. — 849794 953464

594221	68325	579670	491929
864857	482258	812898	1167878
383774	1492903	917326	168751

135681	347275	1430414	975908
692948	1258282	1164310	598948
1222228	1277728	1153247	61702
566725	1199762	1035633	1022724
698283	940907	1151980	76743
1048318	864194	309697	1295399
515524	1194625	878949	819194
872438	225704	0086872	1068017
787931	363788	1151749	265040
1424959	722251	170046	586636
332322	321057	406536	1212372
148119	1314472	789593	419766
529753	540746	1108731	586219
7044	611555	214172	1052075
1075438	237633	121523	119476
			596486

ריזיגע שרפה אין פּאַביאַניץ

גענצליך אָפּגעברענט די גרעסטע מיהל אין פּוילען „ספּוניא"

פּאַביאַניץ. (פון אונזער ספּעציעלען קאָרעספּאָנדענט) היינט 6 אָוונט איז אויסגעבראָכען אַ שרפה אין 4-שטאָקיגען בנין פון דער באַהן-סטאַציע, וואו עס געפינט זיך די דאַמף-מיהל און רייז-לושטשאַרניע פון דער פירמע „ספּוניא".

די אָרטיגע פייערלעשער זענען גראָד געווען אַרויסגעפאָהרען אויף איבונגען, וואָס קומען פאָר יעדען שבת נאָכמיטאָג. דעם ערשטען אַלאַרם-סיגנאַל פון דער ברענענדער מיהל האָבען זיי לכתחילה אָנגענומען אלס איבונגס-סיגנאַל. ערשט זיין אַ צייט אַרום האָבען זיי זיך אַריענטירט, אַז עס האַנדעלט זיך וועגען אַ פאַקטישער ריזיגער שרפה. ווען די פייערלעשער זענען אָנגעקומען אויפ'ן אָרט איז שוין אוממעגליך געווען דאָס פייער צו לאָקאַליזירען. דער גאַנצער בנין איז שוין געשטאַנען איינגע-הילט אין פלאַמען. עס זענען אויך אָפּ-געברענט געוואָרען ריזיגע תבואה-לאַ-גערס און רייז-זאַפּאַסען. אויפ'ן אָרט פון דער שרפה איז אַרויסגערופען גע-וואָרען פייערלעשער פון דער גאַנצער אומגעגענד און לאָדז. אָבער די זעלבסט-אָפּפערדע און אָנגעשטרענגטע אַרבייט פון די פייערלעשער האָט שוין נישט בעוויזען אָפּצוראַטעווען די גרויסע מיהל. וואָס געהער נעבען דער קאַלישער צו די צוויי גרעסטע אין פוילען.

פון לאָדז זענען אַרויסגעפאָהרען דער וויצע-וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט, דער פייערוועהר קאָמענדאַנט פון דער אויספּאָר-שונגס-פּאָליציי, בעמעלער, פּראָקוראָר, אויספאָרשונגס-ריכטער, דער פּרעזעס פון וואָיעוואָדישען פייערוועהר פאַר-לעשער, אונטערקאָמאַנדאַנט קולאַ א.א.

דער שאָדען בעטרעפט 1½ מיליאָן זל. די מיהל איז געווען פערזיכערט.

פּיעטריקאָוו טרעט צו בויען אַנ'אייגענע עלעקטראָווניע

פּיעטריקאָוו (טעלעפאָניש) ווי בעוואוסט, פיהרט די פּיעטריקאָווער בעפעלקערונג זייט איינינע חדשים אַנ'אַקציע צו פערביליגערן דעם פּריין פון עלעקטריע.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, איז די טעג פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג און ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צו בויען אַנ'אייגענע עלעקטראָווניע אויף קאָ-אָפּעראַטיווע יסודות.

אַ קילאָוואַט עלעקטריע זאָל קאָסטען פון 25 ביז 30 גר., ד. ה. אַ דריטעל וויפיל עס קאָסט ביז איצט.

גרויסע שרפה אין דלוטאָוו

4 וואוין-הייזער מיט לעבעדיגען אינווענטאַר אומגעקומען — שאָדען בעטרעפט 250.000 זל.

(§) אין דלוטאָוו האָט נעכטען אויס-געבראָכען אַ שרפה אין הויף פון זיגמונד אורבאַניאַק אין אַ קורצע צייט האָט דאָס פייער אַרומגעכאַפּט דריי שכנישע הייזער. די אַרויסגערופענע פייערלעשער האָבען נאָך אַ לענגערער רעטונגס-אַק-ציע דאָס פייער לאָקאַליזירט. ס'זענען פערברענט געוואָרען 6 וואוין-הייזער מיט'ן גאַנצען לעבעדיגען אינווענטאַר. דער שאָדען בעטרעפט 250.000 זל. די סיבה פון דער שרפה איז אומבע-וואוסט. פּאָליציי פיהרט אַנ'אויספאָר-שונג.

רעקאָרד פון אַ דאָקטאָר

דער הויפּט-דאָקטאָר פון אַ שפּיטאָל אין לינץ (ביים דונאי) האָט די טעג אויס-געפיהרט זיין פינף טויזענדסטע ערפאָל-רייכע אָפּעראַציע.

די אידיליע ביי דער לאָזאַנער אזערע...

לאָזאַנער קאָנפערענץ אין יאַלענדישער קאַריקאַטור.

צווי לופט-ריזען רירען זיך צום מזרח [partly illegible]

דאָלמעטשער פון דער דייטשער דעלעגאַציע אין גענף אומגע-קומען פון אַ קאַטאַסטראָפע.

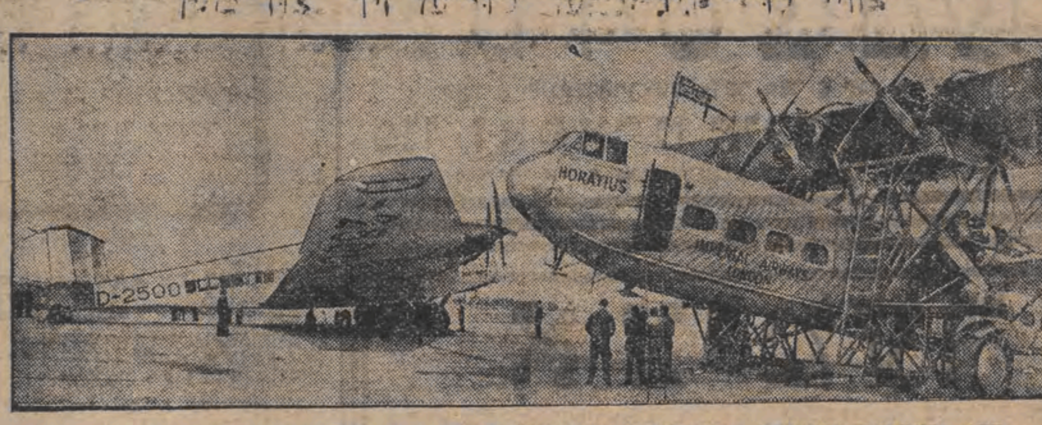

דער גרעסטער דייטשער אַעראָפּלאַן „די 2500" מאַכט איצט רעגולער לופט-רייזעס צווישען בערלין און לאָנדאָן. בעת, ערשטען אָנקומען קיין לאָנדאָן איז ער אויפ'ן פליה-פּלאַץ בעגעגענט געוואָרען דורכ'ן גרעסטען ענגלישען אַעראָפּלאַן „האָראַציוס"

דער נייע גרינדער לעהר-אנשטאַלט תחכמוני אין לאָדז

אַ דאַנק דער איניציאַטיווע פון אַ גרופּע אַבסאָלווענטען פון דער רעליגיעזער הויך-שולע „תחכמוני" אין וואַרשא מיט דער בעטייליגונג פון בעדייטענדסטע ערשטקלאַסיגע פּעדאַגאָגישע קרעפטען, ווערט געעפענט אין לאָדז מיט'ן אָנפאַנג פון דעם נייעם שול-יאָהר, דורך דער שול-מאַכט קאָנצעסיאָנירט, אַ 7-קלאַסיגע רעליגיעז-נאַציאָנאַלע לעהר-אנשטאַלט „תחכמוני" מיט אַ גן ילדים לויט דעם מוסטער פון די „תחכמוני"-שולען אין פּוילען און ארץ-ישראל.

דער לעהר-אנשטאַלט, לויט זיין שטרענג רעליגיעז נאַציאָנאַלען כאַראַקטער און זיין פּראָגראַם, וועלכער ענט-האַלט די גרעסטע מאָס פון למודי היהדות און אַלגעמיינע בילדונג אין דער ערשטער און איינציגער אין איר אַרט שטאָט. אין שפּיץ פון דעם „תחכמוני" שטעלט זיך אַ קוראַטאָריום פון די פּראָמינענטסטע לאָדזער רעליגיעז-נאַציאָנאַלע יודען, וועלכע גיט די בעסטע גאַראַנטיע פאַר אַנ'עכטער יודישער, רעליגיעז-נאַציאָנאַלער ערציהונג.

דאָס קוראַטאָריום, נעמענדיג אין אַכט די יעצטיגע קריזישע צייט, בעמיהט זיך צו ערמעגליכען די ברייטסטע יודישע מאַסען צו ערציהען זייערע קינדער אין „תחכמוני".

ווענען אָרט פון דעם תחכמוני — אין די קומענדיגע אַנאָנסען.

Minja
i glejta ołowiana
po cenach hurtowych. Dostaicza „Techebu" Kraków Floriańska 7.

קופּאָן № 36

אויף אומזיסטע יורידישע עצות.

דער בעזיצער פונ'ם דאָזיגען קופּאָן קאָן בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ'ן יורי-קאָנזול פון אונזער רעדאַקציע.

גילטיג היינט זונטאָג פון 3 ביז 4 נאָכמיטאָג

פאַר דער בעקוועמליכקייט פון די פּראָווינצער לעזער.

SPECJALISTKA

zajmie się dla praktyki dzieckiem kaleką, lub niedorozwiniętem
Zgłoszenia do Redakcji „R a p i d"

אַ וואוינונג

פון 2 צימערן מיט אַ קוך

איבערצוגעבען

אַלעע 1-טער מאי 23, וואוינונג 24.

פון דער סדרה

ס'איז ערשינען דאָס 9-טע העפט „פון דער סדרה" וועלכעס נעמט אַרום די סדרות: נשא, בהעלותך, שלח, קורח, חקת, בלק, פּנחס. דערמיט האָט זיך זאַמלונג פון אינטערעסאַנטען אָריגינעלע תורה-ווערטער פערענדיגט. די 9 העפטען נעמען אַרום אַלע סדרות פון חמשה חומשי תורה. מען קאָן זיי אויך בעקומען אַלע צוזאַמען אין אַ שעהנעם איינבאַנד.

י. גליקסמאַן לאָדז, זאַוואַדזקאַ 16

טעלעפאָן 164-47.

כשר אכטונג! כשר

ווילט איהר הנאה האָבען און זיין צופרידען? קומט אין דעם בעריהמטען שטרענג כשר'ען

„BAR LUNCH"

נאַרוטאָוויטשאַ 40, טעלעפאָן 185-97

וואָס איז ווייט בעריהמט מיט זיין היגיעניש איינריכטונג בעקומט איהר פרישע **מיטאָגען** פון 4 געננ **פאַר 1.50 זל.**

בעמ.: צוליב'ן הערשענדען קריזיס פון היינט אָן **כמעט אומזיסט!** וועמפּעלד מיט קישקע, גראַשלעד מיט קעלבערנע פיסלעך. גולאַש, קישקע מיט מילץ און וואורשטלעך מיט קרויט

נור צו 60 גראָשען אַ פּאָרציע

געבעקס פריי! קומט און איבערצייגט איך! סאָלידע בעהאַנדלונג! עס ווערט אויך אָפּגעשיקט אַהיים אָהן ספּעציעלע קאָסטען.

מיט אַכטונג „Bar Lunch" נאַרוטאָוויטשאַ 40

אינהאָבער: י. רייכמאַן.

אַכטונג, ווישניאָווא-גורא!

פאַר דער בעקוועמליכקייט פון די ג'קונדען האָב איך געעפענט אַ פיליע אין ווישניאָווא-גורא—א.נ.

Bar Reichman

הסכם צווישען די קרעדיטארען-מלוכות אין לאזאן

דעצידירענדע בעראטונג פון דייטשע מלוכה-מענער אין פרייבורג

לעבהאפטע ארבייט אין לאזאן

לאזאן, 2. יולי (ספ.) הערייא איז צוריקגעקומען פון פאריז און באלד דערויף אוועק צו מאקדאנאלד'ן. די טעמע פון געשפרעך איז געווען די הויך פון דער גלאבאלער סומע, וואס די דייטשען וועלען דארפען בעצאהלען. די סומע וועט ארייגעשטעלט ווערען אין פראיעקט, וואס איז געלטען אויסגעארבייט געווארען דורכ'ן רעפאראציע-קאמיטעט. פון דער הויך פון דער סומע, ווי אויך דערפון, צי עס וועט קלעקען צו בעצאהלען דעם חוב און אמעריקא וועט אפהענגיג זיין צי עס וועט איבערגעלאזט אדער געשטאכען ווערען די גאראנטיע-קלאוזיל פון די קרעדיטארען אויפ'ן פאל, ווען אמעריקא וועט ווייטער נישט מסכים זיין אויף צו שטרייכען דעם חוב.

מען איז משער, אז די ענדגילטיגע פראפאזיציעס פון די קרעדיטארען וועלען הײנט נאך איבערגעגעבען ווערען דייטשלאנד.

וויפיל וועלען די דייטשען מוזען צאהלען

לאזאן, 2. יולי. די הײנטיגע געשפרעכען צווישען דייטשלאנד'ס קרעדיטארען האבען געבראכט צו א פולשטענדיגען הסכם. מארגען וועט זיך אנהויבען די אפיציעלע דיסקוסיע מיט די דייטשען. אין פערלויף פון די הײנטיגע געשפרעכען איז אויך דערגרייכט געווארען א פולשטענדיגער הסכם בנוגע דעם מעקעט פון די פראפאזיציעס, וואס וועלען פארגעשטעלט ווערען די דייטשע דעלעגאציע. דער מעקעט נעמט ארום דעם סומע פון די דייטשע באנאס, די רעפארמירונגס-פערהאנדלונגען און די ראלע פון דער אינטערנאציאנאלער באנק, וועלכע דארף רעגולירען וועגען מאמענט, ווען די דייטשען וועלען שוין זיין ווירטשאפטליך גענוג שטארק אויף צו קאנען צוריק אויפנעמען די צאהלונגען אהן כרויסע שווערינקייטען.

די ענדגילטיגע סומע איז פעסטגעשטעלט געווארען אויף 4 מיליארד מארק. די דאזיגע סומע נעמט אבער נישט ארום די חובות פון אזוי-גערופענעם יאנג און דאוועס-פראגען און די ענטשעדיגונגען, ווי אויך די צאהלונגען, וואס זענען דער וועל אפגעלייגט געווארען דורכ'ן הובער-מאראטאריום און וואס דארפען בעצאהלט ווערען אין משך פון 10 יאהר צו 400 מיליאן מארק א יאהר.

א הסכם איז אויך דערגרייכט געווארען אין דער פראגע וועגען דעם אונטערשייד צווישען די מלחמה-חובות און ענטשעדיגונגען. דערביי האט מען זיך בעמיהט צו פערמיידען דעם איינדרוק פון א פרעסיע אויף אמעריקא.

ספעציעלע זיצונג פון דער דייטשער רעגירונג אין א שטעטעל נעבען דער שווייצארישער גרעניץ

לאזאן, 2. יולי. (ספ.) פאן פאפען און די איבריגע מיטגלידער פון דער דייטשער דעלעגאציע וועלען זונטאג פריה ארויספאהרען קיין פרייבורג, אין דרום-דייטשלאנד, וואס ליגט 80 קילאמעטער פון דער שווייצארישער גרעניץ. עס וועלען דארט אויך קומען פון דייטשלאנד אנדערע מיניסטארען, כדי אפצוהאלטען א זיצונג פון מיניסטארען-ראט אויף אנצונעמען א שטעלונג צו די פארשלאגען פון די קרעדיטארען.

היינט ווערט דעצידירט דער גורל פון לאזאנער קאנפערענץ

לאזאן, 2. יולי. (ספ.) דער מארגענדיגער זונטאג וועט זיין א טאג פון לעבהאפטער ארבייט. מאקדאנאלד האט איינגעלאדען פאן פאפען'ן שוין אויף 9 פריה, כדי צו קאמוניקירען איהם די פראפאזיציעס פון די קרעדיטארען. באלד דערויף וועט פארקומען א זיצונג פון רעפאראציע-קאמיטעט, דאס מאל שוין מיט'ן אנטייל פון דער דייטשער דעלעגאציע. די לאזאנער קאנפערענץ געפינט זיך איצט אין א דעצידירענדער פאזע. מאקדאנאלד שטרעבט דערצו, אז די ענדגילטיגע דעציזיע זאל אנגענומען ווערען ווי אמשנעלסטען, ווייל ער וויל דינסטאג אדער מיטוואך פערלאזען לאזאן.

אפגעלעגט היינטיגע גארטען-פערוויילונג אין יוריאנאוו

די גארטען-פערוויילונג, וואס האט געזאלט הײנט פארקומען אין „יוליאנאוו" לטובת דעם פעראיין פון די רעזערוו-אונטער-אפיצירען איז צוליב פערשידענע סיבות אפגעלייגט געווארען. די געקויפטע בילעטען זענען גילטיג. דער טערמין פון דער גארטען-פערוויילונג וועט ספעציעל געמאלדען ווערען.

היטלעריסטען-אנפאל אויף יודען אין דאנציג

ווייטערע אונרוהען אויף די אוניווערזיטעטען אין בערלין און ווין. בלוטיגע באריקאדען-קאמפען אין ברעמען

אנפאל פון האקענקרייצלער אויפ'ן דיפלאמאטישען-קלוב אין ווין; רומען. באטשאפטער פערוואונדעט

אנפאלען אויף יודישע סוחרים אין דאנציג

דאנציג. (טעלעפאניש) א באנדע היטלעריסטען, פון וועלכע 2 האבען געטראגען מונדירען, זענען בעפאלען לארזער און ווארשאווער סוחרים, ביי זיי אויסגעריסען די בערד און געשלאגען זיי מכות-רצח. דער ווארשאווער סוחר פלים קין האט זיך געווענדעט צו דער דאנציגער פאליציי, אבער דארט האט מען זיין פראטאקאל נישט געוואלט צונויפ-שטעלען און ער האט זיך דערויבער געווענדעט וועגען אן אינטערווענץ צום פוילישען גענעראל-קאמיסאריאט אין דאנציג.

עס איז כדאי צוצוגעבען, אז פאראכטאגען זענען היטלעריסטען בעפאלען דעם דאנציגער רב סעגאלאוויטש און איהם געשלאגען.

נאך די עקסצעסען אויף'ן בערלינער אוניווערזיטעט

בערלין, 2. יולי. (ספ.) די פאקולטעטער פון אלע סטודענטען-ארגאניזאציעס האבען איבערגעגעבען א שריפטליכע ערקלערונג דעם רעקטאר, פעריזונג בערנדינג, אז עס וועט אפגעהיטען ווערען די רוה. וואס זאל מעגליך מאכען נארמאל צו פיהרען די לימודים.

דער סענאט וועט הײנט איינפיהרען א פעראדנונג וועגען א.ג. פאליטישע אויסגלייך צווישען די סטודענטען.

אנטי-יודישע עקסצעסען אויף דער וויענער אוניווערזיטעט

ווין, 2. יולי. (ספ.) אויפ'ן וויענער אוניווערזיטעט האבען הײנט די נאציאנאל-סאציאליסטען ארויסגערופען ווילדע אונאנשטענדעס, ארויסטרעטענדיג געגען געוועם פראפעסאר-רעגירלאמען אויפ'ן מעדיצינישען פאקולטעט.

די נאציאנאל-סאציאליסטען האבען זיך אריינגעריסען אין לעקציע-זאל מיט געשרייען: „נידער מיט די יודען" און שלאגענדיג די יודישע סטודענטען.

שפעטער האבען זיי זיך ארומגערינגעלט מיט שטורם אין רעקטאר'ס קאנצעלאריע. פון יואנען עס איז קוים מיט מיה געלונגען זיי צו בארוהיגען.

אנפאל פון היטלעריסטען אויף אויסלענדישע דיפלאמאטען אין וויען

ווין, 2. יולי. (ספ.) נעכטען 11 בייינאכט איז א גרופע היטלעריסטען, פון וועלכע עטליכע האבען געטראגען האקען-קרייצער, אנגעפאלען אויפ'ן אינטערנאציאנאלען גאלף-קלוב און זאלאגען נארטען און מיט געשרייען: „נידער מיט די יודען! דייטשלאנד ערוואך!" בעפאלען און געשלאגען עטליכע דיפלאמאטען.

בעת דער רומענישער געזאנדטער האט זיך אנגערופען: „איך בין רומענישער געזאנדטער, האבען זיי איהם ארויפגעווארפען די טרעפען און איהם פערוואונדעט אין האנד.

די אנפאלער האבען אויך פערוואונדעט דעם ארגענטינישען געזאנדטען און די שוועסטער-טאכטער פון רומענישען געזאנדטען באראנין קוועבנשילד.

די בעלגיאנעם האבען אויך שטארק צושלאגען דעם איטאליענישען מיליטער-אטאשע.

די אנפאלער זענען בעזעטיגט געווארען דורך בענוצען רעוואלווערען.

דער נאטשעלניק פון נידער-עסטרייך האט נאך אין משך פון דער נאכט אויסגעדריקט דעם רומענישען געזאנדטען און די איבריגע דיפלאמאטען בעדויערען צוליב'ן אנפאל.

דער בירגער-קריג אין דייטשלאנד

בערלין, 2. יולי. (ספ.) נעכטען אוונט איז אין פערשידענע טיילען פון דער שטאט געקומען צו בלוטיגע צוזאמענשטויסען.

אין שנעבערג האבען די היטלעריסטען, ווערענדיג אנגעגריפען פון א גרופע קאמוניסטען, אפגעגעבען איינגיגע שאסען, פערוואונדענדיג שטערבליך 2 נעגער.

אין קווארטאל נערונג איז ארום 12 בייינאכט פארגעקומען א שיסעריי. איין פערזאן איז טויט, 2 שווער פערוואונדעט.

אין ברעמען זענען פארגעקומען בלוטיגע גאסען-קאמפען צווישען היטלעריסטען און קאמוניסטען. דער המון האט אויפגעשטעלט באריקאדען און עס איז איינגעארדענט געווארען א לאזארעט אין א נאהנטער אפטייק. עס זענען פארהאן פיל פערוואונדעטע.

בעת דער שיסעריי איז געקומען צו א קאנפליקט צווישען אן'איינגענטימער פון אן'אפטייק און די היטלעריסטען, וועלכע האבען פערלאנגט בחנם'דיגע פערבאנדאזשירונגס-מיטלען. די היטלעריסטען האבען דאן מיט שטורם „גענומען" די אפטייק, צעבראכען די סחורות און דאס לאקאל פערניכטעט.

בערלין, 2. יולי. (ספ.) אויף דער ברעמענער פארשטאט גרעבעלינגען איז הײנטיגע נאכט געקומען צו עקשנות'דיגע קאמפען צווישען היטלעריסטען און קאמוניסטען. די היטלעריסטען האבען איבערגעהעט צוויי טראמוויי-וואגאנען און עס בענוצט אלס באריקאדען. ווייטער האבען זיי אפגעשטעלט וועגען פון די פייערלעשער און זיי צוגעשטעלט צו די טראמוויי-וואגאנען. פון די דאזיגע באריקאדען האבען זיי גענומען געדולט בעשיסען די קאמוניסטען. איין פערזאן איז דערהרג'עט געווארען. א חוץ דעם זענען פארהאן פיל שווער און לייכט-פערוואונדעטע.

ווער איז געווען „יאנקעל" דער העלד פון „פאן טאדעאוש"

(ענדע זעה זייט 3)

ס'איז בעוואוסט פון די שרייבער-רשימות, אז דער קרעטשמער האט געהאט א שענק, וואו מ'האט פערקויפט בראנפען. און אז ער האט אויך געשפילט אויף זיין צימבעל אויף חתונות און טויף-פייערונגען (Chrzciny)

דאס, וואס נאך אין 1784 האט יאנקעל נאך נישט געהאט קיין קינדער, דערווייזט, אז דעמאלסט איז ער נאך נישט געווען אלט. אין 1812 האט ער געקענט אלט זיין איבער 60 יאהר און דער עלטער איז ענטשפרעכענד דער ווערטיע פון מיצקיעוויטש'ס „פאן טאדעאוש".

איבערגעבענדיג דאס בינטעל ידיעות וועגען „יאנקעלען" דער עפענטליכקייט, וויל איך גלויבען, אז זיי וועלען א שטויס געבען די בערופענע דערצו פארשער צו ווייטערדיגע פארשונגען און רעפלעקסען.

ס'זענען דא פיל בעווייזען, אז די משפחה טשעטשאט האט נישט געהאט קיין גוטען שם אין קאנט. ס'איז אבער כדאי צו בעמערקען, אז איינער פון די בעסטע מיצקיעוויטש'ס פריינד טשעטשאט האט געשטאמט פון דער משפחה.

און איצט וועגען „יאנקעלען". זוכענדיג, האב איך זיך ערקונדיגט לויט דער רשימה פון די יודישע שטייער-צאהלונגען, אז אין פאלוזשע אין די יאהרען 1790-1784 איז געווען א יודישער קרעטשמער יאנקעל מיט זיין ווייב גאלדע. קיין קינדער האבען זיי נישט געהאט. כמעט ווי מיט דער פולער זיכערקייט קען מען זיך משער זיין, אז דאס איז דער פראטאטיפ פון מיצקיעוויטש'ס „יאנקעל", בפרט נאך, ווי

יודען אין פאמאזשע ווערען טעראריזירט

דורך די ענדעקישע אנטיסעמיטען

ווארשא. (טעלעפאניש) צום סוים-קלוב פון יודישען נאציאנאל-ראט האט זיך געווענדעט די פערוואלטונג פון דער יודישער קהלה און גרויזשאנץ מיט א בריף, אין וועלכען זי איז מודיע, אז בײמיטגליעדער פון דער ראדיקאלער ארגאניזאציע „אבוויעפאל" אונטער'ן ציר'ס בוויל'ן ר'ער אנטיסעמיטישער צייטונג „פראוודא ה' אטשי" פאלען אן אויף די פארבלעפענע יודען אין שלאסיצן און אין נאכן אין און די עומגעבליכע לאקאלען. אלס ריכליכאטאט איז שוין אויף פאר האן א איינעם פערזאן פערוואונדעט געווארען א יאט. די טאלט-ארגאנען בערשאנדלען נישט ערנסט די דאזיגע פאר פאלען און דערייבער לעבט די יודישער בעפעלקערונג אינטער טעראר און די באנדעס מארשירען און גרופען פון 20 און מעהר פערזאן אין ארדנען און א פארמעלע יאגד אויף דער יודישער בעפעלקערונג.

און דער זעלבער צייט האט דער סוים-קלוב בעקומען ידיעות פון יודישע כוחרים-פעראיין אין טארן, אז אויך דארט ווערען די יודישע סוחרים טערארעזירט דורך דער יונגער פון „אבוויעפאל", וועלכע געפינט זיך אונטער דער השפעה פון דער אנטיסעמיטישער צייטונג „סלאווא פאמארסקע". ביי די יודישע געשעפטען ווערען אויפגעשטעלט דיזשורען פון דער דאזיגער גרופע, וועלכע אגיטירען די קריסטליכע קונים דורך פערשפרייטען פלוג-בלעטלעך, אז זיי זאלען נישט קויפען ביי יודען. די דאזיגע אגיטאציע פיהרט זאגאר צו בלוטיגע נעשלעגען פאר די יודישע געשעפטען.

דער קלוב פון די סוים-דעפוטאטען פון יודישען נאציאנאל-ראט האט זיך אין דעם ענין געווענדעט צום אינגערן-מיניסטער מיט פאלגענדען בריף:

„בעלייגענדיג א קאפיע פון א בריף פון דער יודישער קהלה און גרויזשאנץ און א קאפיע פון מעמאריאל פון יודישען סוחרים-פעראיין אין טארן צום פאמאזשער וואיעוואדא, ווי אויך א קאפיע פון א פלוג-בלעטעל און פערדרייענדיג זיך אויף די אנטיסעמיטישע ארטיקלען פון „סלאווא פאמארסקע" האבען מיר דעם כבוד צו בעטען אונטער צונעמען די ענטשפרעכענדע שריט, כדי אויפצוהאלטען די אנטיסעמיטישע אגיטאציע, וועלכע, ווי עס דרינגט ארום פון די בײגעלייגטע מאטעריאלען, מוז דערפיהרען צו עקסצעסען.

אויסערדעם האט זיך דער סוים-קלוב געווענדעט אויך צום יוסטיץ-מיניסטער מיט דער בימע צו פעראדנען די פראקוראטור-ארגאנען צוצוציהען צו פעראנטווארטליכקייט די שולדיגע און דער אנטיסעמיטישער אגיטאציע, וועלכע האט שוין מיטגעוווירקט צו עקסצעסען, ווי אויך פעראדנען צו קאנפיסקירען די צייטונגען, וועלכע העצען צו די דאזיגע עקסצעסען אונטער'ן מאנטעל פון כלומר'שטער לעגאליטעט.

ד"ר י. ראזענבלאט

סוים-דעפוטאט

אויטאס וואַרפען אום צוויי הייזער

אין דער אמעריקאנער שטאט דזשאנסטאן איז פארגעקומען אן'אויסטערלישער אויטא-צוזאמענשטויס: צוויי אויטאס האבען מיט'ן גאנצען אימפעט זיך אריינגעריסען אין צוויי הייזער, וועלכע זענען גענצליך צעריסען געווארען, פאראורזאכענדיג 2 טויטע און 12 פערוואונדעטע.

אמעריקא האט נישט קיין געלד צו בעצאהלען איהרע בעאמטע

די לערער פון די מלוכה-פאלקס-שולען אין טשיקאגא ווערען זייט עטליכע מאנאטען אפגעפטר'ט מיט קליינע קאנטאס, ווייל די שטאט האט נישט גענוג געלד אויסצוצאהלען די פענסיעס. זיי זעהען מיר א ריזיגע לעהרער-דעמאנסטראציע מיט א טראנספארענט: „מיר ווילען געלד"

אזא מורא'דיגע קאטאסטראפע אה' אייז טויטע!

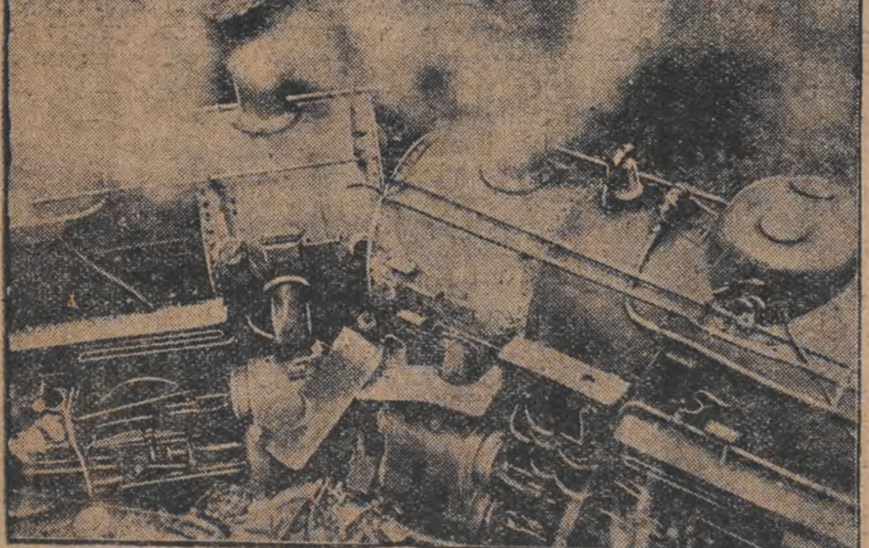

א ציג פון דער פיטסבורגער ליניע אין אמעריקא איז מיט דער פולער קראפט ארויף אן'אנפאהרענדען משא-ציג. נישט-קוקענדיג אויפ'ן שרעקליכען צוזאמענשטויס זענען געווען סך-הכל איניגע פערוואונדעטע.

לאָדזער טאָגעבלאַט

דער רעדאַקטאָר נעמט אָן פון 6 ביז 8 אָוו.
ניט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטן ווערן נישט צוריקגעשיקט.

„Lodz. Tageblat" Łódź Piotrk. 16
Skrz. poczt. 16
טעלעפאָנען: רעד. 100.57 אדמ. 100.47

לבשירחיב...

יודען האָבען דערויף אַ בעשטימטען טערמין: „אַ לבשירחיב-צעטעל". ווען איינער איז שולדיג דעם אַנדערען געלד און האָט נישט צו בעצאָהלען, גלייכצייטיג קאָן ער נישט אָפּלייקענען דעם חוב, גיט ער אַרויס אַ צעטעל, אַז „לבשירחיב", ווען איהם וועט גרויסער ווערען אין קעשענע, וועט ער דעם חוב סילוק'ן. מ'קאָן זיך פאָרשטעלען, אַז דער קרעדיטאָר שטאַט אָפּ פון צייט צו צייט אַ וויזיט זיין בעל-חוב, דערמאָהנענדיג ווענען זיינם אָבער יענער ענטפערט איהם גאַנץ רוהיג: האָסט דאָך אַ צעטעל; דערווייל איז מיר נאָך גרויסער נישט געוואָרען, קאָנסט נאָך אַ ביסעל וואַרטען...

אַ „לבשירחיב-צעטעל" הייסט ביי אונז מיט אַנדערע ווערטער: צוויי פייען — פערפאַלען.

אַזאַ מין צעטעל, ווייזט אויס, וויל די סאַנאַציע אַרויסגעבען אונז, פוילישע יודען. דער חילוק צווישען דער סאַנאַציע מיט דער ענדעציע בעשטעהט דערין, וואָס די לעצטע לייקענט אינגאַנצען דעם חוב, זאָגענדיג, אַז יודען אין פוילען זיינען פרעמדע און קאָנען נישט פאָדערען קיין שום אויסגלייכעניש, די סאַנאַציע אָבער איז פּרינציפּיעל מודה, אַז אונז קומט גלייכקייט, נישט מעהר, בעצאָהלען וועט זי עס, ווען איהר וועט גרויסער ווערען, „לבשירחיב".

די ענדעקעס. ווען זיי זיינען געווען ביים רודער, האָבען אַזאַ צעטעל נישט געוואָלט אַרויסגעבען, זיי האָבען, דורך דער טרויעריג-בערימטער „אוגאָדע", געוואָלט רעגולירען דעם חוב מיט אַ נישטיגער נתינה — דערויף האָבען מיר נישט מסכים געווען.

די סאַנאַציע אָבער מאַכט עס קלוגער: צו וואָס זיך ערקלערען באַנקראָט און דערצו נאָך עפּיס געבען, אַז מ'קאָן אויס קומען מיט נאַרנישט געבען און דערביי נאָך בלייבען קרעדיט-פעהיג — צוזאָגען, אָפּשילעפּען, פּטר'ן מיט אַ גוט וואָרט, מיט אַ שמייכעלע, מיט אַ פּאָר פּלעצער אין סיים, מיט אַ פּאָר אונדזווינדיגע טובות און אויפ'ן אויבערינגען — אַ לבשירחיב-צעטעל...

די יודישע פאָרשטעהער אין בעבע, חנישליצקי, הרב לעווין, מינצבערג און יענער, זיינען געקומען דערמאָנען ווענען דעם חוב. ס'איז דאָך עפּיס היינט אַ צייט פון „בריינדע פּאָלמאַכטען", פאַר וואָס זאָל די רעגירונג נישט דעקרעטירען אַ ביסעל גלייכקייט פאַר יודען?

און דער פּרעמיער האָט דער דעלעגאַציע געענטפערט, אַז ער וועט זיך מיט זיי טרעפען נאָכאַמאָל, נאָכדעם, ווי ער וועט זיך גענויער בעקענען מיט דער לאַגע. איך יודיש רופט מען עס! לך ושוב.

וואָס-זשע וועט דערפון אַרויסקומען? צי וועט מאָרגען ווערען גרויסער, ווי היינט? גיכער וועט מאָרגען נאָך ענגער ווערען, ווייל ס'ווערט דאָך בכלל ערגער.

דאָס איז דער געוועהנליכער ענטפער אויף אַ לבשירחיב-צעטעל...

פּ. ל.

מעמאָראַנדום פון דער פוילישער רעגירונג צו דער לאָזאַנער קאָנפערענץ

פוילען פאַר אָפּשאַפען די צאָל-בּאַריערען

לאָזאַן, 2. יולי. (ספּ.) די פוילישע דעלעגאַציע האָט היינט איבערגעגעבען מאַקדאָנאַלד'ן אַ מעמאָראַנדום, אין וועלכען עס ווערען אָנגעוויזען די אויפגאַבען פון דער לאָזאַנער קאָנפערענץ. אין אָנהויב ווערט אין מעמאָראַנדום אָנגעוויזען, אַז די פראַגע ווענען די ענטשעדיגונגען, וואָס דאַרף געפינען איהר געגלעטע לעזונג, איז נאָר אַ טייל פון פּראָבלעם פון ווירטשאַפטליכען און פינאַנציעלען ווידער-אויפבוי.

ווייטער רעדט דער מעמאָראַנדום אָרום די סבּות פון'ם קריזיס אין מיטעל- און מזרח-אייראָפּא, אָנווייזענדיג, אַז ער איז אַרויסגערופען געוואָרען קודם כל דורך דער אומנאָרמאַלער לאַגע אויפ'ן געלד-מאַרק, ביי וועלכער דער גאַנצער צופלוס פון קאַפּיטאַל איז אין די לעצטע יאָהרען אָפּגעשטעלט געוואָרען. צוליב דעם זיינען די דאָזיגע לענדער געצוואונגען, כדי צו פאַרמיידען זייער צאָהלונגס-בילאַנס איינצופיהרען ווייט-געהענדע אומפאָרט-פאַרבאָטען און שפּעטער אויך דעוויזען-בעגרענעצונגען, וואָס האָבען ווידער פון זייער פּערספעקטיוו דער תורה-אויסטויש.

דעריבער האַלט די פוילישע דעלעגאַציע, אַז קיין פאַרבעסערונג פון דער לאַגע אין דעם טייל פון אייראָפּא איז נישט מעגליך כל זמן עס וועלען נישט בעזייטיגט ווערען די פינאַנציעלע שוועריגקייטען און די שווערינקייטען פאַר'ן האַנדעל.

צוליב דעם איז נויטיג אַ סאָלידאַרע אַקציע פון אַלע אייראָפּעאישע מלוכות, ווייל מיט דער איינענער הילף וועלען די מלוכות פון מזרח און מיטעל-אייראָפּא נישט קאָנען בעזייטיגען דעם קריזיס.

די פוילישע דעלעגאַציע בעצוהט זיך דעריבער מיט גרויס אינטערעס צו די אַלע פּראָיעקטען, וואָס האָבען דעם ציל אויפצולעבען די פינאַנצען דורך געבען קרעדיטען די עמיסיע-באַנק.

צוליב'ן קריזיס שפּירען די אויבענדערמאָנטע לענדער בעזונדערס די לאַסטען פון די צווישען-מלוכה'שע חובות, מחמת זייערע בוידשעטצען זיינען שטאַרק פאַרקלענערט געוואָרען, די פּרייזען פון די סחורות זיינען שטאַרק געזונקען, בעת די סומע פון די חובות איז געבליבען די זעלבע ווי פריהער. עס איז דעריבער קלאָר, אַז די דאָזיגע פראַגע מוז רעגולירט ווערען. וועט דאָס די לאָזאַנער קאָנפערענץ נישט טון, וועלען אייניגע לענדער געשטעלט ווערען פאַר דער נויטווענדיגקייט פון קאָנווערטירען די עפענטליכע חובות.

ווייטער ווייזט דער מעמאָראַנדום אָן אויף דער נויטווענדיגקייט צו שאַפען אַ זאַץ-מאַרק פאַר די אַגראַר-פּראָדוקטען פון די דערמאָנטע לענדער און אָפּצושאַפען די צאָל-בעגרענעצונגען. די פוילישע דעלעגאַציע איז בעפולמעכטיגט פעסטצושטעלען, אַז די פוילישע רעגירונג, ווילענדיג מיטהעלפען געזונדער צו מאַכען די ווירטשאַפטליכע פערהעלטנישען אין מיטעל- און מזרח-אייראָפּא איז גרייט, אויפ'ן יסוד פון געגענזייטיגקייט צו קומען צו אַ הסכם מיט'ן צוועק אָפּצושאַפען די צאָל-בעגרענעצונגען.

געשלאָסען דער קאָנגרעס פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען

פּרעזידענט פון קאָנגרעס בעקומט אַ האַרץ אַטאַק אויף דער לעצטער זיצונג

ווין, 2. יולי. (ספּ.) היינט איז געשלאָסען געוואָרען דער קאָנגרעס פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען.

פאַרמיטאָג איז געפיהרט געוואָרען אַ דיסקוסיע איבער דער האַנדלונג פון פעל קער-בונד לגבי די אָנקלאַגעס פון די מינדערהייטען. דער גענעראַל-סעקרעטאַר פון קאָנגרעס ד"ר אַמאַרע האָט אַריינגעטראָגען אַ רעזאָלוציע, וואָס פאָדערט צו רעפאָרמירען די בין-אומות'דיגע פּראָצעדור אין מינדערהייטס-ענינים.

די אוקראַאינישע דעלעגאַטין רודניצקאַ איז ווידער אַמאָל שאַרף אַרויסגעטרעטען געגען פוילען. דאַגעגען האָט דער יודישער פאָרשטעהער ד"ר ראָטענשטרייך זיך בעצויגען צו פוילען לאָיאַל און אָביעקטיוו.

ביים סוף פון דער זיצונג איז געקומען צו אַ שאַרפער סצענע צווישען פאַרזיצענדען ד"ר ווילפאַן און דעם פאַרשטעהער פון דער אונגאַרישער מינדערהייט אין טשעכאָ-סלאָוואַקיע, ד"ר עסטערהאַזי. דער לעצטער האָט זיך געקלאָגט ווענען דער בעהאַנדלונג פון די דאָרטיגע אונגאַרען. געגען דעם האָט פּראָטעסטירט ד"ר ווילפאַן, וואָס האָט בעת'ן שאַרפען ווערטער-אויסטויש בעקומען אַ האַרץ-אַטאַק, צוליב וואָס די זיצונג איז איבערגעריסען געוואָרען. נאָכמיטאָג האָט ד"ר עסטערהאַזי פאַרענדיגט זיין רעדע און אין אָווענד איז דער קאָנגרעס געשלאָסען געוואָרען.

די לאַגע פון יודען אין פוילען איז בעסער ווי אין אַנדערע מלוכות.

צום סוף האָט ד"ר ל. מאָצקין זיך אויסגעדריקט מיט פיל סימפּאַטיע ווענען מאַרש. פּילסודסקי.

ווין, 2. יולי. (ספּ.) ווי „פּאַט" אינפאָרמירט האָט אין אַ געשפּרעך מיט די פוילישע זשורנאַליסטען דער פּרעזעס פון דער יודישער דעלעגאַציע ד"ר לעאָ מאָצקין, אונטערגעשטראָכען די לאָיאַלקייט פון דער פוילישער רעגירונג לגבי די יודען.

יודען אין פוילען בעזיצען פּאָליטישע, קולטורעלע און נאַציאָנאַלע גלייכבערעכטיגונג. אמת, אַז אין פוילען הערשט אויך אַנטיסעמיטיזם, ער נעמט אָבער נישט אָן אַזוינע פאָרמען, ווי למשל אין דייטשלאַנד.

די פוילישע רעגירונג ערלויבט נישט צו בעעולה'ן פוילישע יודען סיי אין פוילען, סיי אין אויסלאַנד.

פּאַריז — די טייערסטע שטאָט פון דער וועלט

(אַ בריף פון וועג) — פון וו. לאַצקי-בערטאָלדי.

II

דער לאָזונג פון „שפּאָרעוודיגקייט" איז נישט געבליבען שטעהן ביי די אויטאָמאָבילען: פאַמיליען באַפט ער אַרום דעם גאַנצען הוצאות-בודזשעט פון דער פראַנצויזישער פאַמיליע. אַ עיקר הוצאה איז שטענדיג אין פּאַריז געווען דאָס דירה-געלד: עס איז שווער צו געפינען אין פּאַריז אַ פּאַסענדע דירה. אַז די זשורנאַלען פלעגען ווילען מאַכען אַ וויץ, האָבען זיי אויסגעצייכענט אַ קאַריקאַטור פון אַ בית-הקברות און אונטערגעשריבען „ליידיגע דירות צו פערדינגען" קיין אַנדערע דירות פריינע האָט מען נישט געקאָנט געפינען. און איצט? גאַנץ פּאַריז ביימט די דירות. מען קלייבט זיך אַריבער פון די טייערע ראַיאָנען אין די וואָלוועלע, און די בעלי-הבתים זענען אין הוילע שרעק, אַז זיי וועלען נישט געפינען קיין בעלנים אויף זייערע דירות, נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס זיי זענען שוין שטאַרק אַראָפּגעגאַנגען מיט זייערע מקחים.

אויף וויפיל דירות זענען געפאַלען איז מקח, קאָנען מיר זעהען פון פאָלגענדע ביישפּילען: דירות, וואָס האָבען זיך געצאָהלט ביז איצט צוואַנציג טויזענט פר. און העכער, אַ יאָהר, זענען געפאַלען אויף 50 פּראָצענט און מעהר. פאַר אַ דירה, וואָס האָט זיך גערעכענט און פאַקטיש געצאָהלט זיך — מיט 60 טויזענד פראַנק אַ יאָהר — בעט מען איצטער סך-הכל 20 טויזענד. אַ דירה פון 12 טויזענד פראַנק קאָן מען איצטער בעקומען פאַר 9 טויזענד און אפילו פאַר 7 טויזענד פראַנק אַ יאָהר. און ניט קוקענדיג אויף די נעפאַלענע מקחים, שטעהען מיטעלע דירות ליידיג. און עס חזר'ט זיך איבער אין אַ געוויסער מאָס, די אייגענע געשיכטע, וואָס איז געווען אין דייטשלאַנד מיט אַ יאָהר צוריק, בעת צעהנדלינגער טויזענדער משפּחות האָבען מיטאַמאָל אָנגעהויבען ביטען זייערע איינגעזעסענע דירות.

מיט איין וואָרט, די נעדריקטקייט — אָרער, ווי מען רופט דאָס אויפ'ן מעכטיגען עקאָנאָמישען לשון — די „רעפּרעסיע", האָט פערכאַפּט די נשמה פון פראַנצויזישען בירגער און ער האָט אָנגעוואוירען זיין פריהעליכע כדלות און האָפערדינקייט. די פראַנצויזישע פּאָליטיק האָט געכאַפּט איין מפּלה נאָך דער אַנדערער, און פראַנקרייך האָט אָנגעוואוירען דעם גלויבען און איהרע חכמים און פיהרער.

נישט אומזיסט איז דער איצטיגער פראַנצויזישער פּרעמיער, הערריאָ, געווען מעהר אָפּגעהיט, איידער דאָס ערשטע מאָל, בעת ער איז געקומען צו דער מאַכט. אין דער פראַנצויזישער פראַנק האָט, ווי מען ווייסט, דעמאָלט אָנגעהויבען קאַטאַסטראָפאַל פאַלען. די רעאַקציאָנערען האָבען דאַן געשריגען: „פּאַנקאַרע, פּואַנקאַרע ראַטעוועט אונז פון דער לינקער הערריאָ-רעגירונג וואָס מאַכט חרוב אונזער פראַנק, אונזער פראַנקרייך". איצט האָט הערריאָ געבעטען, איידער ער האָט זיך גענומען אויפ'ן מיניסטעריען-בענקעל, מען זאָל צוערשט איהם ווייזען דעם בילאַנס, כדי די וועלט זאָל וויסען, וואָס פאַר אַ ירושה מען גיט איהם, און איהם נישט צושרייבען פעהלערן, וואָס אַנדערע האָבען פאַר איהם געמאַכט.

אין דער פראַנצויזישער מלוכה-בילאַנס ווייזט זיך אַרויס נאָך אַ בלאָפערישער! אויף אויסצוגלייכען דעם רעפיציט שעפּט מען, למשל, הכנסות פון דייטשלאַנד'ס רעפּאַראַציע-חובות, וואָס די גאַנצע וועלט ווייס שוין, אַז זיי זענען ווערט אַ נ'אויסגעבלאָזען איי.

דער צווייטער זיכערער קוואַל פון הכנסות — זענען די שטייערען. אָבער ביי איצטיגע צייטען איז שווער איינצומאָהנען שטייערען און מען מוז זיי אָפּט און אויף לענגערע טערמינען פּראָלאָנגירען.

פראַנצויזישע ווירטשאַפט, פראַנצויזישער האַנדעל קרעכצען. די לוקסוס-אינדוסטריע, וואָס פּאַריז איז דערפון געוועזן דער צענטער פון דער וועלט, גוסס'ט: ענגלענדער קויפען נישט, אַמעריקאַנער האָבען קיין געלד נישט. יעדעס לאַנד האָט זיך פערשפּאַרט און איהרע ד' אמות און זיך אָפּגעצוימט מיט קאָנטינגענטען און וואַלוטע-תקנות. וואָס זאָל טון פראַנקרייך, וואָס פלעגט לעבען פון דער גאַנצער וועלט? שטעהען טאַקע די בערימטע מאָדע-הייזער פון פּאַריז ליידיג און די פראַנצויזישע בענק מוזען אונטערהאַלטען זייער חיות מיט הלוואות און פּראָלאָנגאַציעס. אָבער ווי לאַנג קאָן דאָס אָנהאַלטען? די בענק וועלען דאָך אַליין באַלד מוזען פּלאַצען!

מיט איין וואָרט: מען הויבט אָן אין פראַנקרייך אָפּלייגען די גאוה אַן אַ ווייט, און מען פּרובט זיך נעמען פאַר'ן שכל. און ביי וועמען, מיינט איהר, לערנט מען זיך? ביי די באָלשעוויקעס! אָט, זאָגט מען אין פראַנקרייך, זענען דאָס געווען חכמים. זיי האָבען שוין מיט אַזוי פיל יאָהרען צוריק ערקלערט אַ „מאָראַטאָריום", און אויסגעשריגען פאַר דער וועלט, אַז נישט זיי קאָנען און נישט זיי וועלען צאָהלען זייערע מלחמה-חובות. אייראָפּא האָט זיך ערשט איצט דערמאַנט ביז צו דער דאָזיגער המצאה, און דאָס אַרויסגעזאָגט אויף דער לאָזאַנער קאָנפערענץ. די ערקלערונג פון ענגלאַנד, פראַנקרייך, איטאַליען, בעלגיען און יאַפּאַן ווענען מפסיק זיין דאָס צאָהלען פון די מלחמה-חובות פאַר דער גאַנצער צייט פון דער לאָזאַנער קאָנפערענץ איז געקומען אין פראַנקרייך ווי אַן איבערראַשונג און האָט ממש געווירקט ווי דער אויפרייס פון אַ באָמבע. אַבער דער פינדערטעטוועגען האָט זי דערנאָך אַריינגעבראַכט אַ געוויסע רוהיגקייט אין דערשטימונג, וואָס מען האָט זי ביז איצט נישט געפיהלט אין פראַנקרייך. אַלע קלערען זיך: מאָמער וועט דורך דער „באַנקראָט"-ערקלערונג פאַרט עפּיס גרינגער ווערען און מען וועט שוין קאָנען אַמאָל ליקווידירען די טרויעריגע פינאַנציעלע ירושה פון דער וועלט-מלחמה.

און אָט אַזוי האָט פראַנקרייך אויפ'ן אייגענעם לייב דערפיהלט דעם אמת פון'ם ווערטעל: אַז מען קאָן נישט אַריבער, מוז מען אַרונטער. מיט פראַנקרייך לאָזט זיך איצט גרינגער רעדען: דער קריזיס האָט ווייכער געמאַכט די הערצער און בויגעוודיגער דעם שכל. אַלע מענה'ן: מען דאַרף זיך צונויפרעדען — מיט דייטשלאַנד, מיט אַמעריקאַ, מיט רוסלאַנד. דאָס איז די הערשענדיגע שטימונג איצט אין פראַנקרייך, וואָס האָט שטאַרק מורא פאַר'ן גרויסען מאַרש פון קריזיס.

די ערשטע גרופּע פּאַריזער יודישע אַרבייטער אָפּגעפאָהרען קיין בּיראָ-בּידזשאַן

אויף וועלכע בעדינגונגען זענען זיי געפאָהרען?

„פּאַריזער היינט" גיט איבער, אַז עס איז אָפּגעפאָהרען פון פּאַריז אַ גרופּע פון עטליכע און נייינציג פּאַריזער יודישע אַרבייטער קיין בּיראָ-בּידזשאַן.

דער גרעסטער טייל פון די איבערוואַנדערער בעשטעהט פון יונגע אַרבייטער און אַרבייטער-פרויען. עס געפינען זיך אויך צווישען זיי עטליכע פאַמיליעס מיט קינדער.

די ווערבירונג פון די איבערוואַנדערער איז געפיהרט געוואָרען דורך אַ בעזונדערן קאָמיטעט אין ענגע, אַנגעשלאָסענע קרייזען, צוליב דער אינטערעס צו עמיגרירען קיין בּיראָ-בּידזשאַן איז אַ גאַנץ בעדייטענדער, און אין איינציגע וואָכען אַרום פאָהרט אָפּ אַ צווייטע גרופּע.

די איבערוואַנדערער געהערען מייסטענס צו די פאַכען, אין וועלכע עס נויטיגט זיך בעזונדערס ביים הייגטיגען טאָג בּיראָ-בּידזשאַן. זיי זענען בוי-אַרבייטער און מעכאַניקער, זיי האָבען אונטערגעשריבען אַ אַרבייטס-קאָנטראַקט אויף צוויי יאָהר.

די גרופּע איז אָפּגעפאָהרען פון פּאַריז קיין ריגאַ — און פון דאָרט וועט זי דורך מאָסקווע אָפּפאָהרען קיין בּיראָ-בּידזשאַן.

די פרייד פון יוגענד...

בריוו פון רוסלאַנד

פון ב. סמאָליאַר

פרישע פּאַסאַזשירען. און וואָגאָן און אַ פרישער געשפּרעך.

דאָס מאָל שוין נישט ווענען דאָרף, דאָס מאָל ווענען שטאָט — ווענען סטודענטישען לעבען און דער גרעסערער שטאָט.

אַ גרופּע בחורים און מיידלעך, אַ טייל פון זיי יודישע — פאַרנעמען זיך אַ פּלאַץ אויף דער דריטער, סאַמע העכסטער פּאָליצע, דאָרט, וואו אין נאָרמאַלע צייטען, ווען די צוגען זיינען נישט געפּאַקט, לייגט מען אַוועק בלויז דאָס געפּעק.

דאָס געשפּרעך צווישען זיי איז אַ מין פאָרזעצונג פון אַ נישט-פאַרענדיגטען געשפּרעך, וועלכען זיי האָבען אָנגעפאַנגען אויף דער באַהן-סטאַנציע, איידער דער צוג איז נאָך אָנגעקומען.

— יאָ — הערט זיך אַ מיידעלשע שטימע — איז געקומען צום אָפּגעבען „זאַטשאָטען", אָפּגעבען דעם פּאַקטישען עקזאַמען, נו, ווער קאָן עס איצט אָפּגעבען פּילע „זאַטשאָטען", ווען מען מוז אויסער'ן לערנען אויך עטוואָס שווערער אַרבייטען. די פּראַקטישע אַרבייט אויפ'ן זאַוואָד נעמט פון דיר איצט אַוועק אַלע כחות, אַז דו האָסט קוים צייט צו נעמען אַ ביכעל אין האַנט אַריין, בפרט נאָך צו קאָנצענטרירען זיך אויף מאַטעמאַטישער וויסענשאַפט.

— חברה אָבער האָבען זיך נישט געלאָזט אונטערגעבען — דערצעהלט דאָס מיידעל ווייטער — זיך נישט געוואָלט אונטערגעבען אויף ביידע פראָנטען. נישט געוואָלט זיין הינטערשטעליג אויפ'ן זאַוואָד אין דער פּראַקטישער אַרבייט און אויך נישט אויף די עקזאַמענס אין דער טעאָרעטישער אַרבייט, וואָלט איהר דערפאַר געווען אַ קוק טון, וואָס עס האָט זיך אָפּגעטון אין אונזער „אַבּשטשעזשיטיע" — אין אונזער סטודענטישער אַרבייט.

מישער וואוינונג — קיינער האָט מעהר ווי פיר שעה אַ מעת-לעת נישט געשלאָפען פאַר די לעצטע צוויי וואָכען. מיר האָבען פּשוט נישט געלאָזט. נישטאָ אַזאַ זאַך, ווי הינטער שטעליגקייט, אַז מען דערשלאָפט נישט אַמאָל אין אַ שמיטל, איז אויך נישט קיין גרויס אומגליק...

זי רעדט און עס פיהלט זיך אין איהר שטימע די פרייד פון אַ דור, וואָס די שווערע זאָרגען פון דעם איצטיגען קאַוויעטישען לעבען זענען פאַר איהם נאַטירליך; אַ דור, וואָס האָט קיין בעסערס נישט געזעהען און פון קיין לייכטערען נישט געוואוסט.

— און ביי אונז, הערט זיך אַ שטימע אַ מענערישע, איז מען איצט מיט די „זאַטשאָטען" נישט אַזוי שטרענג. מען קאָן זיי אָפּגעבען שפּעטער אויך. דער עיקר איז די אַרבייט די פּראַקטישע. די אַרבייט אויף דעם זאַוואָד. קוקט מען אויף דיין אַרבייט אויף דעם זאַוואָד. האָסטו אַ גוטען רעקאָרד אויפ'ן זאַוואָד, קוקט מען אויף דיין אַרבייט אין אוניווערזיטעט צווישען די פינגער...

דאָס געשפּרעך ציהט זיך, און מען קאָן פון איהם זעהען, אַז דאָס פאָדערען סטודענטען פון פערשיידענע פאַקולטעטען און אין קאָמאַנדיראָווקעס אויף פערשידענע אַרבייטען. עס אָטעמט פון דעם געשפּרעך מיט שול און מיט סטודענטישע פּראָבלעמען.

— נו, — כאַפּט זיך עמיצער פון זיי אַרויס — און אויפ'ן פּראָנט וועלען מיר נישט דאַרפען געהן אונגעבען?

— אַז מען וועט דאַרפען — הערט זיך אַנ'ענטפער — וועט מען געהן, מען וועט געהן און מען וועט זיך שלאָגען אויך עס.

דער ענטפער קומט גראָד פון אַ מיידעלשער שטימע. אַ קלאָרע און אַ קלינגענדיגע.

אויסרופען בחור'שע און מיידעלשע וואַרפען זיך דורך פון די הויכע פּאָליצען צווישען דער גרופּע יונגע סטודענטען און מען קאָן פיהלען, אַז זיי מיינען וואָס זיי זאָגען. אין אַ צייט פון מלחמה זענען זיי אויך די ערשטע אויפ'ן פראָנט — די מיידלעך אויך, אַ מלחמה אין וועלכער פרויען וועלען זיך שלאָגען אויפ'ן פראָנט צוגלייך מיט מענער.

אונטערפאָרוה, נאָך אַ נאַכט פון שלאָפען זיצענדיג און אָנגעטון, כאַפּ איך זיך אויף און געפין נעבען זיך, זיצענדיג אַנ'עלטערען יוד, אַ יוד פון אַ יאָהר זעכציג מיט אַ קליין אַרומגעשווירען גרוי טראָצקי-בערדעל און מיט זעהר אַנ'אַריסטאָקראַטישען אויסזעהן.

— וויט פאָהרט איהר? — ווערט ער מיט מיר גלייך היימיש, ווען ער בעמערקט, אַז איך האָב זיך שוין גוט אויסגעגעניצט.

— קיין כאַרקאָוו — בין איך גערן מיט איהם אַנצוהאַלטען אַ געשפּרעך.

— קיין כאַרקאָוו, — חזר'ט ער איבער מיינע ווערטער — איך פאָהר אויך קיין כאַרקאָוו.

ער וואַרט נישט ביז איך זאָל איהם פרעגען ווער ער איז און צוליב וואָס ער פאָהרט קיין כאַרקאָוו, נאָר ער דערצעהלט מיר אַליין גאַנץ אויסגעבעטענער היים:

— מען האָט מיך אַרויסגערופען קיין כאַרקאָוו אין אַ פאַבריק אַריין — דערצעהלט ער — אין אַ פאַבריק פון עסיג. געווען אַמאָל אַ פאַבריקאַנט פון עסיג אין אַרעם געהאַט די גרעסטע עסיג-פאַבריק אין רוסלאַנד, איצט איז די פאַבריק, נאַטירליך, נישט מיינע, אָבער מען האַלט מיך דאָרטען נאָך ביז היום אַלס „ספּעץ". אַלס עקספּערט.

— איצט — דערצעהלט דער געוועזענער עסיג-פאַבריקאַנט ווייטער — בוים מען אין כאַרקאָוו אויך אַנ'עסיג-פאַבריק, אַ פאַבריק לויט די סאַמע לעצטע פאַרבעסערונגען פון טעכניק, אַ פאַבריק פון עסיג, וועלכע מען וועט נוצען הויפּטזעכליך פאַר דער קאָנסערווען-אינדוסטריע, וואָס געהט אויף עקספּאָרט אויף אַזאַ פאַבריק דאַרף מען, נאַטירליך אַ גוטען ספּעציאַליסט. איינעם, אויף וועלכען מען קאָן זיך פערלאָזען צו זיין זיכער, אַז ער וועט נישט שעדיגען דעם קאָנסערוועען-עקספּאָרט. נו, איז עס אָנגעקומען אַ בעפעל, אַז מען זאָל מיך נעמען אין אַריבערשיקען פון אַרעם קיין כאַרקאָוו.

— און ווי אַזוי פילט זיך אַ יוד צו זיין בלויז אַנ'אָנגעשטעלטער אויף דער פאַבריק, וואָס אַמאָל איז זי געווען אינגאַנצען זיינע? — איז מיר אינטערעסאַנט צו וויסען דעם א.בערברוך פון מיין שכנ'ס שטיינער פון רענקען.

— נישט שלעכט — איז דער יוד אָפּענהאַרציג, און איך זעה, אַז ער מיינט ווירקליך דאָס, וואָס ער רעדט. — פריהער, אין די ערשטע יאָהרען, ווען מען האָט די פאַבריק ביי מיר צוגענומען, איז דער געפיהל מיינער, נאַטירליך, געווען אינגאַנצען אַנ'אַנדערער. עס איז נישט אַזוי לייכט זיך צו שיידען מיט אַמאָל מיט אַ פערמעגען פון יאָהרען; איצט אָבער האָב איך שוין לאַנג אָן דעם פערגעסען. איך אַרבייט, און בין פעראַנטוואָרטליך איז דעם וואוקס פון אונזער פאַבריק, פונקט ווי זי זאָל ווירקליך זיין מיינע. איך אַרבייט, קריג אַ גאַנץ אָנשטענדיגען געהאַלט אַלס ספּעציאַליסט און ווער רעספּעקטירט פון דעם פאַבריקס-קאָמיטעט פאַר מיין איפּרינגלטע געגנער בעציהונג צו דער אַרבייט.

— און די פאַמיליע אייערע?

— די פאַמיליע? — גיט ער מיר צו ערקלערען — איך האָב צוויי זיהן, אַרבייטען זיי איצט אַלס טעכניקער און זענען אַזוי קאַפּיטעליש געשטימט פונקט ווי זיי זאָלען נישט זיין קינדער פון אַנ'אַמאָליגען בורזשוי. אַפּטמאָל וואונדער איך זיך אַליין דערויף. נאָר אַלעמען זיינען זיי ביי מיר ערצויגען געוואָרען אין לוקסוס און אין אַנ'עלטערן-בורזשואזער כניגה. זיי זענען אין זייערע קינדער-יאָהרען געווען צוגעפּאַלעוועט אויף אַנ'עלט אָדעמער שטייגער. יאָהרען אָבער, ווייזט אויס, ווישען אָפּ אַלע געוואוינהייטען, אָט האָבען זיי ביי מיר גופא אָפּגעוואוינט אַ סך אַזעלכע געוואוינהייטען.

— און איהר זייט באמת פּולקום צופרידען מיט אייער איצטיגען שטייגער לעבען?

— באמת און פּולקום צופרידען — פערזיכערט מיך דער אַלטער אַמאָליגער פאַבריקאַנט.

ער עפענט אויף זיין רענצעל, נעמט אַרויס פון דאָרטען עטליכע קאַלטע קאָטלעטען, אַ קליין פלעשעל שנאַפּס, היימיש געבאַקען ברויט און לאַדט מיך איין צוזאַמען מיט איהם צו פרישטיקען.

— איהר זעהט — זאָגט ער — די פאַבריק איז איצט טאַקע נישט מיינע. אָבער אויף וואָס צו קלאָגען זיך, האָב איך איצט נישט, אין קריג אַ גאַנץ אָנשטענדיגען געהאַלט און קאָן לעבען גאַנץ אָנשטענדיג אפילו איצט, ווען ברויט און פלייש זענען נישט אַזוי ביליג...

דער פּייף פון דעם לאָקאָמאָטיוו פאַרמויפט זיינע ווייטערדיגע ווערטער. מיר דערנעהנטערן זיך צו כאַרקאָוו.

טשאַרניעצקאַ גוראַ

דער בעסטער ערהאָלונגס-פּלאַץ פאַר דער וואַקסענע, שול-יוגענד און קינדער אין דער ערשטקלאַסיג איינגעאָרדענטער

פּענסיאָנאַט „הערצליה"

וועלכע געפינט זיך אין סאַמע וואַלד פּראַכטיגע ליכטיגע זונען-צימער — ריטועלע ערשטקלאַסיגע קיך. מעסיגע פּרייזען.

בעמערקונג: פאַר קינדער אַ בעזונדערע ווילע אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון דער פּעדאַגאָגין און שרייבשטעלערין שולמית פאַזנאַנסקאַ (געוו. לייטערין פון קינדער-אינטערנאַט אין ארץ ישראל)

Pensjonat Hercliia Czarniecka Góra, poczta Staporków.

די מערקווירדיגע „זידלונגען" אין דייטשלאַנד

ווי אַזוי די רעגירונג און די מאַגיסטראַטען געבען דער בעפעלקערונג מעגליכקייט מיט ווייניג געלד זיך אויסצובויען הייזלעך אויפ'ן פרייען לאַנד. די טשעקאַווע אויסשטעלונג „זון, ליכט און אַ הויז פאַר יעדען"

פון אונזער בערלינער קאָרעספּאָנדענט י. מ. גליקסמאַן

דער אידעאַל פון יעדען דייטשען אַרבייטער, בעאַמטען און קליינבירגער איז צו קומען צו אַנ'אייגען שטיקעל לאַנד און גאַרטענדעל. גאַנץ דייטשלאַנד פערפאַכטען קאָמונאַלע אַנשטאַלטען אויף אַ לענגערע צייט און פאַר זעהר ביליגע פאַכט, זייערע פרייע פּלעצער, אין און אויסער דער שטאָט, דער בעפעלקערונג,—דאָס רופט מען דאָ „זידלונג". אויך דער בערלינער מאַגיסטראַט גיט אָפּ אין ערענדע אויף אַזעלכע „זידלונגען" זיינע צרייע פּלעצער. פאָהרענדיג מיט דער שטאָטישער רינג-באַהן, זעהט מען האַרט ביי דער באַהן-ליניע אויסגעשפּרייט אַ סך אַזעלכע שעהנע „זידלונגען" מיט פּרימיטיוו-פּראָוויזאָרישע ביידלעך, וועלכע די „זידלער" האָבען זיך אַליין אויסגעבויט און אין וועלכע זיי פערברענגען מיט זייערע פאַמיליעס דעם גאַנצען זומער. אפילו מענשען וואָס זענען דעם גאַנצען טאָג בעשעפטיגט אין שטאָט פּעקלען זיך איבער פון זייער דירה-קבע אין שטאָט, אויף דער גאַנצער זומער-צייט אין אַט די דאַטשעס, וואו זיי פערברענגען יעדען טאָג די נאָך-אַרבייטס-שעה'ן ביז פריהמאָרגען און די ענגלישע סוף-וואָך צפרוהצייט (וויקענד).

כדי אָבער איינצואָרדנען אין אַ גרעסערן פאָרמאַט און אויך פאַר דער מעהר פערמעגליכער בעפעלקערונג אַזעלכע „זידלונגען" האָט דער בערלינער מאַגיסטראַט אויף דעם אויסשטעלונגס-פלאַץ אין קייזערדאַם אין 6 האַלעס אויף אַ שטח פון 22000 קוו. מעטר און אויף דעם גאַנצען פרייען פלאַץ אַ שטח פון 110.000 קוו. מעטר) איינגעאָרדענט אַנ'אויסשטעלונג אונטער'ן נאָמען „זון, לופט און אַ הויז פאַר אַלעמען". אין די האַלעס זענען אויסגעשטעלט פערשידענע טאַבעלן, בילדער און פיגורען פון אַרבייטער ביי זייערע איינטאָניגע אַרבייטען און זייערע שטעטישע ענגע נישט היגיענישע באַראַקען-וואוינונגען, פון איין זייט, און די פרייע נאַטור: הימעל, לאָנקעס, וועלדער ביי פליסענדע טייכען — פון דער אַנדערער זייט. אין ליכט-בילדער ווערט געוויזען דער מצב פון מח, האַרץ, לונגען און נירען, בשעת דער אַרבייט און מידקייט און וואָס זיי פערלירען דעמאָלט, און להיפך, וואָס די זעלבע אָרגאַנען געווינען פון אויסרוהען זיך. די מידקייט פון כל המיני אָנגעשטרענגטע אַרבייטען איז אַ סם המות הן פאַר דער נשמה, הן פאַר'ן גוף; דאָס אויסרוהען זיך איז דער אמת'ער סם-החיים, כדי אָבער דער סם-החיים זאָל האָבען אַ גרויסע פעולה איז געוואונשען, אַז דאָס אויסרוהען זאָל זיין אויפ'ן שויס פון דער פרייער נאַטור, דער מענש זאָל פון אויסרוהען זיך קומען צו אַ גרויסען סכום פרישע ענערגיע און חשק צו אַרבייט. אַ פריש אויסגערוהטער מענש איז זעהר פּראָדוקטיוו, פלייסיג, קאָנצענטרירט אַלע זיינע חושים אויף דער אַרבייט. אָבער בשעת דער מענש איז אָבגעשפּאַנט און מיד געהט עפּיס די אַרבייט נישט. דעמאָלט קומען אויך פאָר אַלע אַרבייטס-אומגליקען און קאַטאַסטראָפען. דעריבער דאַרפען אָבגעשאַפט ווערן איבערשעה'ן און נאַכט-אַרבייט און די אַרבייטסגעבער דאַרפען אַליין זאָרגען, אַז די אַרבייטער זאָלען כאָטש סוף וואָך פערברענגען אין אַ אַטמאָספערע פון לופט, זון, וואַסער און וואַלד.

16 בילדער אויף דער אויסשטעלונג ערקלערען די היסטאָרישע ענטוויקלונג פון די רוה-טעג. דאָס 1-טע און 2-טע בילד ווייזען דעם יודישען שבת און דעם עונג שבת אין דער יודישער פאַמיליע מיט דער בעמערקונג, אַז ביי יודען געהערט שוין די נאַכט פון פרייטאָג צום שבת'דיגען רוה-טאָג. די ווייטערדיגע בילדער ווייזען די ענטוויקלונג פון רוה-טעג ביי אַנדערע פעלקער. די לעצטע בילדער שטעלען פאַר דעם ענגלישען און דייטשען סוף-וואָך (וויקענד) אויפרוה-צייט.

ווי וויכטיג פאַר דער מענשליכער הויט עס זענען: זון, לופט און וואַסער, ווייזט די קליינע אָפּטיילונג פון פערבאַנד „פאַר פרייער קערפּער-קולטור-פּלעגע". דאָ ווערט אין בילדער ערקלערט דער ענין פון לופט- און זון-בעדער, ווי געזונד עס איז פאַר דער הויט און נערווען צו פערברענגען נאַקעט אויף דער פרישער לופט, זיך צו בעשעפטיגען, גימנאַסטיצירען און טרייבען ספּאָרט עטליכע שעה'ן א טאָג געגנצליך אָהן מלבושים.

אויף דעם פרייען פלאַץ זענען אויסגעשטעלט אַ גרויסע צאָהל פערשידענע אַרטיגע גרויסע און קליינע פּאַרטער און איינשטאָקיגע „זידלונג"-הייזער, געבויט מיט פיל געשמאַק, מיט אַלע נייעסטע בעקוועמליכקייטען. די אינערליכע מעבעל-איינריכטונג איז מאָדערן, אָבער איינפאַך.

דער בערימטער דייטשער פּאָעט און דראַמאַטורג גערהאַרד האויפּטמאַן, האָט געעפענט די אויסשטעלונג מיט אַ זעהר שעהנער רעדע. צווישען אַנדערען האָט ער געזאָגט: „מען קאָן נישט לאָזען וואַרטען די גרויסע מענשען-מאַסען אויף לעתיד-לבא און זיי שפּייזען מיט הבטחות אויף גוטע צייטען. מען מוז שוין איצט זיי לאָזען געניסען פון דעם מקור-החיים און געזונדהייט. ווי אַזוי דאָס איינצואָרדנען לערנט אונז די היינטיגע אויסשטעלונג".

די „זידלונגס"-פראַגע איז אין דייטשלאַנד אַ זעהר וויכטיגע און פּאָליטישע פראַגע. ביז איצט זענען שוין איינגעריכט געוואָרען 1¼ מיליאָן אַזעלכע „זידלונגס"-גערטענדלעך. זיי האָבען אַ ווערט פון ½ מיליאַרד מאַרק. זיי פּראָדוצירען 17 מיליאָן צענטנער קאַרטאָפעל און שאר ירקות, 3½ מיליאָן צענטנער אויבסט, 12½ מיליאָן אייער, אַ גרויסע צאָהל עופות און אויך בלומען, וואָס איז געוואָרען אַ קולטור-בעדערפניש און אַ מקור פרנסה.

די פרייסישע רעגירונג האָט אין איהר 12-יעהריגער רעגירונגס-צייט איינגעאָרדענט אין פּרייסען אַליין 3 מאָל אַזוי פיל „זידלונגען", ווי די קייזערליכע רעגירונג אין משך פון איהרע 30 יאָהר אין גאַנץ דייטשלאַנד, און דאָס ביים נאָך-מלחמה'דיגען שלעכטען ווירטשאַפטליכען און פינאַנציעלען מצב.

אַ נאָך ברייטערען „זידלונגס"-פּלאַן האָט ברונינג געהאַט בדעה דורכצופיהרען מיט'ן כח פון הינדענבורג'ן אויפ'ן סמך פון דעקרעטען. הינדענבורג האָט אָבער איינגעפונען דעם פּראָיעקט פאַר אַ „באָלשעוויסטישען", און דאָס איז געווען די הויפּט-סיבה פון דער רוימונג פון ברונינג'ס קאַבינעט.

ווער איז געווען „יאַנקעל", דער העלד פון „פּאַן טאַדעאוש"?

אין ליכט פון די ניי-געפונענע מאַטעריאַלען אין ווילנער אַרכיוו

די ווילנער „צייט" ברענגט אַנ'אַרטיקעל פון בעקאַנטען פּוילישען שריפטשטעלער און אַרכיוו-פאָרשער ה' לאַפּאַצינסקי, וועלכער וואַרפט אַ גאַנץ נייעם שיין אויף איינעם פון די מערקווירדיגסטע געשטאַלטען פון בעריהמטען מיצקעוויטש'ס ווערק „פּאַן טאַדעאוש" - „יאַנקעל". דער אַרטיקעל האָט, ווי מיר גלויבען, אַ ספּעציעלען אינטערעס פאַר'ן יודישען לעזער.

דורך אַ מאָדנעם צופאַל איז מיר געלונגען צו ענטדעקען איינעם פון די הויפּט-העלדען פון „פּאַן טאַדעאוש". אַט זוכענדיג שוין פון אַ לענגערער צייט די צואה פון מיקאָלאַי מיצקיעוויטש צווישען די פערשידענע ביכער פון נאָוואָגרודעק פאַר'ן יאָהר 1812, האָב איך זיך אָנגעשטויסען אויף איינעם פון זיי. כ'גיב אַ קוק און בעמערק, אַז דאָס בוך האָט נישט קיין אינדעקס. דאָס איז, ווייזט אויס, דערפאַר, ווייל די באָלשעוויקעס האָבען ערשט אין הערבסט צוריקגעגעבען די ביכער. אַלזאָ, כ'עפען אויף דאָס געפונענע בוך און מיין בליק פאַלט אויפ'ן וואָרט:

„אַ ייד — אַ צימבאַליסט" — „יאָהר 1812". כ'האָב שוין זיך אָפּגעשטעלט אויף דעם דאָקומענט לענגער און אַט האָב איך דאָרט אַרויסגעלייענט, אַז דעם 2-טען אָקטאָבער 1812 איז אין נאָוואָגרודקער געריכט איינגעפלאָסען אַנ'אַנקלאַגע פון אַ געוויסען פראַנצישעק טשעטשאָט געגען דעם פירשט דאָמיניק ראַדזיוויל, דעם אינהאַבער פון קאַרליצער גיטער און — — — —

- - - - - - - - - -

אַז זיי אַלע האָבען פון אייגענעם איינזעהען און גיכער פון אַלץ לויט'ן בעפעהל פון פירשט ראַדזיוויל און — — דעם 27-טען יוני 1812 און אין אַנדערע טעג, ווען אין ליטווישען קאַנט האָט זיך אָנגעהויבען די „רעוואָלוציע" און די פּוילישע זעלנער (ווי אויך פון וועסטפאַליען) זענען געווען אין נאָוואָגרודקער פּאָוויאַט אונטער סקראָצקי'ס אָנפיהרערשאַפט, נעמענדיג מיט זיך דעם אָרטיגען ייד — אַ צימבאַליסט און אַנ'אָפּטיילונג פּוילישע זעלנער איז מען אָנגעפאַלען אויפ'ן פאָלוואַרק פּאָליאַזשע, טשעטשאָט'ס אייגענטום, מ'האָט פערניכטעט אַלע בעוועגליכע חפצים, קופּערן, מעבעל. דערנאָך האָט סקראָצקי אַוועקגעגעבען די זעלנער 8 פערד, 22 בהמות. האָבער און אַ געשפּאַן אין ווערט פון 1000 גילדען, אויסגעשאָכטען די הינער, אויסגעטרונקען 200 לאָגלען יי"ש און 3 פעסלעך ווייך און 12 פעסלעך קאָרן האָבען די באַיאַרען גענומען מיט זיך. דער היזק בכלל בעטרעפט 8000 גילדען.

די סיבה פון אָנפאַל איז געווען משמעות, אַנ'ערנסטע, ווייל, ווי די אָנקלאָגער גופא זאָגען, האָבען די באַיאַרען אַלץ אַוועקגעגעבען דעם פּוילישען מיליטער. דער אָנפאַל איז געווען קענטיג, אַ רעפּרעסיע געגען טשעטשאָט'ן פאַר זיין רוסישער אָריענטאַציע; דער ענין ווערט נאָך קלאָרער, אויב מיר וועלען נעמען אין אכט, אַז דער דערבייאיקער גוט קאַרעליטש האָט געהאַט דעם ניעסוויעזשער אָרדינאַט פירשט ראַדזיוויל, וועלכער האָט טאַקע דאַן בראש פון זיין פּולק מאַרשירט אויף מאָסקווע. בכלל דאַרף מען זאָגען, אַז

(ענדע זעהע זייט 3)

אַ בעזוך ביי יודען אין גיבראַלטאַר

(ספּעציעל פאַר'ן „לאָדזשער טאָגעבלאַט") - פון צ. ה. וואַקסמאַן

אין די געשיכטליכע כראָניקעס פון יאָהר 1533 דערצעהלט זיך, אַז די שפּאַנישע רעגירונג, וועלכע איז דעמאָלט געווען בעל-הבית פון דער גאַנצער האַלב-אינזעל גיבראַלטאַר, האָט געוואָלט די דאָזיגע אינזעל אַוועקשענקען פאַר די יודען. פאַרוואָס די דאָזיגע מתנה איז ניט געשענקט געוואָרען, ווייסט די כראָניק נישט צו דערצעהלען. מעגליך אָבער יודישער נאַכלעסיגקייט און מעגליך אויך, אַז דאָס איז נישט געווען מעהר ווי אַ פּוסטע הבטחה. היינט אָבער איז שפּאַניען אַליין אויך נישט מעהר קיין גרויסער בעל-דעה אויף דער דאָזיגער בערגיגער האַלב-אינזעל. דער וויכטיגסטער טייל פון גיבראַלטאַר, וועלכער בילדעט אַ נאַטירליכען טויער צווישען דעם מיטעללענדישען ים און דעם גרויסען אָקעאַן, געהערט היינט צו דער בריטישער אימפּעריע און פון מיילען ווייט קאָנען די ריזיגע אויפ'ן ים בעמערקען די אָפענע מיילער פון קאַנאָנען און קאַרטעטשען, וועלכע בעוואַכען דעם דורכגאַנג צווישען די ביידע גרויסע ים'ען.

לויט אַנ'אַנדער ווערסיע האָט די שפּאַנישע מלוכה געוואָלט שענקען דעם אינזעל נישט פאַר די יודען נאָר די מאַראַנען-אנוסים, וועלכע האָבען זיך אין די ערשטע יאָהרען פון דער אינקוויזיציע אַריבערגעקליבען אין גיבראַלטאַר, וואו זיי האָבען געקאָנט פרייער אָטעמען. מיר קאָנען אַלזאָ דערפון בלויז פעסטשטעלען, אַז שוין צום סוף פון 15-טען יאָהרהונדערט האָבען יודען אויעקגעשטעלט אַ פוס אויף דעם דאָזיגען אינזעל. אָבער נאָר ווי אנוסים, בעזאָלטענע יודען, וועלכע האָבען זיך נישט געטרויט אָפען אַרויסצווייזען זייער יודישקייט. ערשט אין יאָהר 1704, ווען די ענגלענדער האָבען איינגענומען און בעזעצט גיבראַלטאַר, האָבען יודען אָנגעהויבען אַהערקומען ווי צייטווייליגע געסט, סוחרים און ליפעראַנטען. מיט עטליכע יאָהר שפּעטער טרעפען מיר שוין אין גיבראַלטאַר עטליכע צעהנדליג איינגעזעסענע יודישע משפחות, אָבער אַנ'אָרגאַניזירטע קהלה-לעבען האָבען זיי — ווייזט אויס — נאָך מורא געהאַט עפענטליך צו פיהרען, און אין דעם צושטאַנד האָט עס זיך געצויגען אַריבער פופציג יאָהר און אין דער צווישען-צייט איז די יודישע בעפעלקערונג געוואַקסען.

אין 1760 האָט די יודישע קהלה אין גיבראַלטאַר אויסגעבויט די ערשטע שוהל און איהר אַ נאָמען געגעבען „עץ חיים". דערביי האָט אויך משמעות עקזיסטירט אַ ישיבה אָדער תלמוד-תורה, וואו עס האָט זיך קאָנצענטרירט דער גאַנצער גייסטיגער לעבען פון דער קליינער קהלה.

מיט אַלט יאָהר שפּעטער האָט זיך די קהלה אויף אַזוי ווייט אויסגעבויט, אַז די איינציגע שוהל איז שוין צו קליין און מען בויט אויס אַ צווייטע שוהל „שער השמים". אין 1790 ווערט אויסגעבויט די דריטע קהלה-געביידע אויך מיט אַ שוהל „נפוצות יהודה".

פון 1790 ביז 1890 — אַ פּעריאָד פון 100 יאָהר, איז געווען אַ צייט פון גייסטיגען שטילשטאַנד. ערשט אין סוף 1890 הייבט זיך ווידער אָן אַ געוויסע שאַפּליכע טעטיגקייט און עס ענטשטעהט די נייע קהלה „בית יוסף" מיט אַנ'אייגענער שוהל, וועלכע טראָגט דעם זעלבען נאָמען.

אַ טיפען רושם האָט אויף מיר געמאַכט מיין ערשטער בעזוך אין גיבראַלטאַר אין יאָהר 1925 מיט דער שיף „זבולון", וועלכע איז געקויפט געוואָרען פון אַ גרופּע אַמעריקאַנער ציוניסטען. מיט דער סימבאָלישער שיף זענען מיר דאָ אין אַ בין השמשות אָנגעקומען אין האַפען פון גיבראַלטאַר. אויפ'ן פאָדערגרונד פון דער „זבולון" איז געווען צוגעפעסטיגט אַ ריזיגער עלעקטרישער פייערדיגער מגן-דוד. און אין דער הויך האָט שטאָלץ געפלאַטערט אַ בלוי-ווייסע פאָהן. אין מיטען פון דער פאָהן „זבולון" (אין העברעאיש).

און איין האַלבער שעה נאָך דעם ווי אונזער שיף האָט אַראָפּגעלאָזט דעם אַנקער האָבען הונדערטער יודען מיט זייערע ווייבער און קינדער בעלאַגערט דעם האַפען און אונז הוילליג בעגריסט. די פּאַסאַזשירען, 80 פּראָצענט יודען, וועלכע זענען געפאָהרען אַלס טוריסטען קיין ארץ-ישראל, האָבען נישט אויפגעהערט דעם גאַנצען אָוונט צו זינגען העברעאישע און יודישע חלוצים-לידער. פון האַפען יעדע ווייטע דערגרייכט אונז אַ הויליגער הידד. צווישען די קאָמיטאַרען, וועלכע זענען דאָ אַרויפגעקומען אויפ'ן שיף האָט זיך געפונען איינער אַ ייד אַ געבוירענער אין גיבראַלטאַר, וועלכער האָט מיט טרעהרען אין די אויגען בעגריסט אונזער יודישען קאַפּיטאַן... צוליב פאָרמעלע סיבות האָבען מיר דאָ נישט געקאָנט בעזוכען די שטאָט.

גיבראַלטאַר ליגט נישט אַזוי בעקוועם, אַז מען זאָל זיך קאָנען ערלויבען יעדען מאָנטאָג און דאָנערשטאָג אַהער בעזוכען. און דער עיקר, די ענגלישע מאַכט פערענט זיך שטאַרק נאָך פּאַ אַמר, ציליב וואָס איהר ווילט בעזוכען די דאָזיגע פעסטונג.

אַ געלעגענהייט צו פאָהרען האָב איך געפונען, אָנשליסענדיג זיך צו אַ גרופּע נישט-יודישע זשורנאַליסטען. מיר האָבען בערייזט די גאַנצע טעריטאָריע, וועלכע געהערט צו ענגלאַנד, און נאָר אַ טייל פון דער שפּאַנישער זייט. בלויז דער אָנבליק פון די שמאָלע שטיציגע געסלעך און אפילו די מעהר צענטראַלע גאַסען, וואו אַראַבישע „אַנטיקען-סוחרים" רייסען אייך פאַר די פּאָלעס יעדער צו זיך אין קרעמעל. דאָס איז גענוג געווען, כדי אויפ'ן אָרט אויפצוגייסטערן אייער בעגייסטערונג.

עס איז נאָך גאַנץ פריה, אָבער דאָ געהט שוין אָן דער האַנדעל-וואַנדעל מיט'ן פולען אומפאַנג. איך האָב זיך אָפּגעריסען פון מיין גרופּע און אָנגעהויבען זוכען אַ יודען. אַ שעה און צוויי האָב איך זיך אַרומגעדרעהט איינ'ם ענגען לאַבירינט פון די שמאָלינקע דושנע געסלעך, זיך געהאַלטען אין איין ראַטעווען פון די צודרינגליכע סוחרים. אַט רופט זיך מיר, אַז איך האָב שוין אָנגעטראָפען אויף אַ יודישען פּנים, נעם מיט איהם רעדען אַראַביש, אָבער ווי נאָר ער דערהערט, אַז איך האַלט נישט ביי קויפען, נאָר סתם רעדען, דרעהט ער זיך אַוועק פון מיר.

(סוף קומט)

די שטוינענדע אַוואַנטורעס פון „עמדען"

איינע פון די גרעסטע ים-אַוואַנטורעס, וואָס די וועלט געדענקט. — פון די מעמואַרען פון פּרינץ יאָזעף פאָן האָהענצאָלערן, וואָס זענען ערשט געוואָרען פערעפענטליכט

10

ווען איך בין אַרויף אויפ'ן דעק, האָט זיך פאַר מיינע אויגען ענטפּלעקט אַ מוראַ'דיג בילד: אַלעס איז געווען צעשטערט: דער פּאַל פערזייעט מיט מתים און גוססים און זיי אַ גרויסע צאָהל פערוואונדעטע, אַ סך זעהר שווער, וועלכע האָבען אַנגסטליך געקרעכצט. דאָס שרעקליכסטע איז געווען דאָס, וואָס עס איז לחלוטין נישט געווען מעגליך צו פערקלענערן זייערע שמערצען און האָט דעם כאָאָס און חורבן נאָך פערגרעסערט. מען האָט נאָר אַ וואָרף געטאָן אַנ'אויג, אומעטום, וואו מ'האָט אַ וואָרף געטאָן אַ צעקרימטע שטיקער מעטאַל, ברענענדיגע שטיקער און רויכערדיגען אַש.

ביי דער גאַז-באַטעריע האָב איך געפונען דעם פלאַט-לייטענאַנט געערדעס אַ פערוואונדעטען, און ער האָט מיר אָנגעוויזען אויף דעם אַרטילעריע אָפיציר גאַידע, וועלכער איז געלעגען אין גסיסה אויף אַ קאַנאָן פון דעם לינקען באָרט, אָבער נאָך מיט אַלע חושים, ווייל ער האָט מיך באַלד דערקענט. זיין מונדיר איז געווען איינגעטונקען אין בלוט. ער האָט אין געהאַקטע ווערטער געענטפערט מיט דאַנקבאַרקייט אויף מיינע טרייסט-ווערטער. מען האָט איהם איבערגעטראָגען אין נאַז-טורם און דאָרט האָט ער פערמאַכט די אויגען אויף אייביג.

אונזער עמדען איז שוין בוכשטעבליך געווען אַ חורבה, און דער קאַפּיטאַן פון מילער האָט געפּרובט אַרויפוואַרפען דעם קרייצער אויף אַ פעלזען, צו אַ זאַמד-באַנק פון דעם אינזעל קולינג.

די קוימענס זענען געווען אַרונטערגעריסען, און דער פאָק-מאַסט האָט זיך נאָכגעגעבען, איבער'ן לינקען באָרט, דערגרייכענדיג מיט'ן שפּיץ צו דעם וואַסער. צום הינטערשטען טייל איז נישט געווען מעגליך צוצוקומען, ווייל דער דעק און די זייט זענען געווען צעגליהט ביז רויט. און דער הינטערקאַסטעל איז געווען איינגעהילט אין פלאַמען. פונקט דאָרט איז געווען דער שלאַכט-פּאָסטען פון מיין פריינד און חבר לעווצאָוו, וועמען איך האָב געזוכט מיט אַנגסט. בעת מעשה האָב איך מיך אָנגעטראָפען מיט דעם קאַפּיטאַן פאָן מילער, וועמען איך האָב דערצעהלט, אַז חוץ איינגע לייכט פערוואונדעטע איז די מאַנשאַפט פון דער מאַשינען-זאַל געבליבען גאַנץ. דער שעף האָט זיך שטאַרק דערפרייט פון מיינע ווערטער, ווייל ער האָט געמיינט, אַז יענע אָפּטיילונג האָט פיל מעהר געליטען.

ביכלעכווייז האָבען זיך די גאַנץ געבליבענע אָפיצירען פערזאַמעלט און מיר האָבען זיך איבערצייגט, אַז אַ העלפט פון אונז פעהלען.

מיינע חברים, וועלכע האָבען בייגעוואוינט די שלאַכט אויבען, פון אָנה'יב אַז האָבען מיר דערצעהלט פאָלגענדעס:

ווען האַלב צעהן אַ זייגער, אינדערפריה איז דער „עמדען" אָפּגעפאָהרען פון אינזעל, האָט ער אַרויסגעצויגען די קריגס-פאָהן. מיר האָבען געמיינט, אַז די קריגס-שיף, וועלכע נעהט נעגען אונז איז דער לייכטער ענגלישער קרייצער „נייו-קאַסטעל" — ווייל ער האָט געהאַט דריי קוימענס — אַ שיף, וואָס האָט דעם פּאָרצוג איבער אונז אין דער בעוואָפנונג און אין שנעלקייט, אָבער געגען וועלכען, ביי גינסטיגע אומשטענדען, מיר האָבען געקאָנט קעמפען, נישט ליידענדיג נאָר גרויסען שאָדען.

(שפּעטער האָבען זיך די דייטשען דערוואוסט, אַז זייער געגנער איז געווען דער ענגלישער קרייצער „סידני").

נאָך אַ זייגער מיט פינף און דרייסיג מינוט האָט דער שונא פערקירעוועט אויף רעכטס און אונז געצוואונגען אויפצונעמען די שלאַכט פאָהרענדיג. דער ווינד איז אונז געווען גינסטיג. אין פינף מינוט אַרום האָבען מיר פערקירצט די דיסטאַנץ פון צוועלף אויף ניין קילאָמעטער. דעמאָלט האָט דער קאַפּיטאַן טולער געגעבען דעם בעפעהל צו עפענען דאָס פייער. און „עמדען" האָט אָנגעהויבען די אַטאַקע. אַזוי ווי מיר האָבען אויסגעשאָסען, האָט דער שונא געענטפערט מיט זיינע קאַנאָנען פון פאָרענט און הינטען. אונזערע ערשטע דריי שאָס זענען געווען צו הויך. דער ענגלענדער האָט פון אָנהויב אויך געשאָסען שלעכט. אַ זיבען-אַכט שאָס זענען געווען צו ווייט, אַ פיר-פינף צו קורץ. דאָס האָט געשטערט צו אונזער אָבסערוואַציע. ווייל דאָס שפּריצען פון וואַסער האָט פערנאָסען אונזערע שפּאַקטיוו'ען.

דער נעכסטער שאָס פון „עמדען" האָט פעראורזאַכט אַנ'אויפרייס פון אַ קופּע מוניציע אויפ'ן שונא'ס שיף, וואו עס האָט אויסגעבראָכען אַ שרפה פון נישט גרויסען פערנעם. ווען דער שונא האָט זיך גוט אָנגעצילט, האָט זיין ערשטע געלונגענע קויל געטראָפען אין אונזער ראַדיאָ-קאַבינע, פון וועלכער ס'איז געבליבען אַ בערגעל רויכערדיגע שטיקער און פון וועלכער די מאַנשאַפט איז דערה'רג'עט געוואָרען.

די צווייטע ענגלישע קויל, וואָס האָט געטראָפען דעם „עמדען" האָט אויפגעריסען צווישען דעם פאָק-מאַסט און פאָרערשטען טייל פון נאַז-טורם. די דריטע האָט אָנגעמאַכט אַ חורבן צווישען דער מאַנשאַפט אין טורם. דער שונא האָט שוין נישט פערפעהלט קיין איין שאָס. אַלע מינוט זענען געפאַלען קוילען אויף אונזער אָרימען „עמדען".

קלאָר, אַז דער שונא האָט בעהערשט די סיטואַציע, אַ דאַנק דעם פאָרצוג אין בעוואָפנונג און אין שנעלקייט, וואָס דאָס האָט איהם ערלויבט צו פערלענגערן די אַטאַקע, נישט זייענדיג אין סכנה צו ליידען גרויסען שאָדען.

דער רעגען פון קוילען האָט אונז פעראורזאַכט אַ גרויסע צאָהל טויטע און עס זענען קוים געבליבען מענשען אויף צו בעדינען די קאַנאָנען. פונדעסטוועגען האָט „עמדען" געהאַלטען אין שיסען מיט אַ מערקווירדיגער גיכקייט און פּינקטליכקייט; אָבער דאָס האָט לאַנג נישט געקאָנט געדויערן. די אַמוניציע צו די קאַנאָנען איז שוין דערלאַנגט געוואָרען לאַנגזאַם און כאָטש די קאַנאָנען זענען געווען אונבעשעדיגט, האָבען אָבער ווינציג פון זיי געשאָסען, ווייל די מעהרהייט פון דער בעדינערשאַפט איז געלעגען טויט. יעדער איינער אויפ'ן „עמדען" איז העלדיש געשטאַנען אויף זיין פּאָסטען ביז'ן סוף, איינציגע אפילו שווער פערוואונדעטע. צווישען זיי אַנ'אַרטילעריע-קאַפּראַל, ביי וועמען די קאַרטעטש האָט אָפּגעריסען אַ האַנט און ער האָט מיט דער צווייטער האַנט בעדינט דעם קאַנאָן.

צעהן אַ זייגער מיט פינף מינוט האָט „עמדען" געמאַכט אַ גרויסען „קניקס" אויף רעכטס און איז געבליבען אין אַזאַ פּאָזיציע, אַז דעם שונא'ס קאַרטעטש האָט געקאָנט אָפּקעהרען אונזער גאַנצע לינקע זייט. דער שונא האָט דאָס ווירקליך אויסגענוצט און האָט דריי מאָל געטראָפען אין ציל. די ערשטע צוויי מאָל האָבען אויסגעה'רג'עט און שווער פערוואונדעט אַ סך פון דעם פערסאָנאַל ביי די קאַנאָנען; די דריטע קויל האָט אָנגעטון דעם גרעסטען שאָדען, ווייל זי איז אַריינגעפאַלען און אויפגעריסען צווישען דער אַמוניציע נעבען דעם פירטען קאַנאָן אויף לינקס, פעראורזאַכענדיג אַנ'אויפרייס, וואו עס זענען אומגעקומען, פערברענט געוואָרען אַלע, וועלכע האָבען זיך דאָרט געפונען. דאָרט איז אויך געפאַלען מיין חבר לעווצאָוו. פון דעם מאָמענט אָן איז דער גאַנצער הינטערשטער טייל געבליבען איינגעהילט אין פלאַמען. דער פייער-באַריער האָט אָפּגעשניטען דעם וועג דעם פלאַט-אָפיציר גראַפיוס, וועלכער איז געווען פערוואונדעט און איינציגע לעבענס-געבליבענע ביים הינטערשטען קאַנאָן. פאַר דער ראַזיגער גרופּע איז נישט געבליבען קיין אַנדערע אויסוועג: אָדער אומקומען אין פייער, אָדער זיך אַריינוואַרפען אין וואַסער. זיי האָבען אויסגעקליבען דאָס לעצטע. נאָר ערב דעם טראַגישען שפּרינג האָט גראַפיוס אויסגעשריגען דריי מאָל „הורא" פאַר דעם גאָט פון מלחמה. די אַנדערע האָבען געטון דאָס זעלבע. דערנאָך זענען זיי אַלע אַריינגעשפּרונגען אין וואַסער אַריין. בלויז דריי איז געלונגען צו ראַטעווען. נאָכדעם, ווי די שלאַכט האָט זיך פערענדיגט, פון קאַרטעטש איז אויך פערוואונדעט געוואָרען אונזער קאַפּיטאַן, לכתחילה נישט געבענדיג זיך רעכענונג אפילו וועגען דעם. פערשטענדליך, אַז ער האָט זיין פּאָסטען אויפ'ן קאָמאַנדיר-ברוקעל נישט פערלאָזט ביז'ן סוף.

די קאַנאָנען אויף דער לינקער זייט זענען ענטשיידען געוואָרען איינער נאָכ'ן צווייטען, נישט האָבענדיג ווער עס זאָל זיי בעדינען. דאָס בעמערקענדיג האָט אונזער קאַפּיטאַן אַלס לעצטע האָפנונג געפּרובט זיך דערנעהנטערן צום שונא אויף אַ גענוגענדען שטח, כדי איהם צו טאָרפּעדירען. נאָר אָפּשיקען די טאָרפּעדאָ איז נישט געלונגען, ווייל דער געגנער האָט זיך געהיט אָפּגעהאַלטען צווישען אונז אַ מינימום-דיסטאַנץ פון זיבען קילאָמעטער, און כדי צו טרעפען איהם, האָבען מיר בעדאַרפט אויסשיסען העכסטענס אויף איין קילאָמעטער פון איהם.

די ווייטערדיגע שלאַכט איז שוין נאָר געווען אַ צייט-פערטרייב פאַר דעם ענגלישען קרייצער, וועלכער האָט שוין קיין שום מורא נישט געהאַט פאַר די קאַנאָנען פון „עמדען", וועלכע זענען דעפיניטיוו ענטשוויגען געוואָרען. כדי אויסצומיידען אַ טאָרפּעדאָ פון אונזער זייט, איז ער געגאַנגען אין זיג-זאַגען, ביז ער האָט זיך אויסגערעדעט אויף רעכטס, אין שיסענדיג אויפ'ן „עמדען", וואו די גוט-געצילטע קוילען האָבען אַלץ פערגרעסערט דעם חורבן. ענדליך האָט ער אַראָפּגעשאָסען אונזערע לעצטע צוויי קוימענס, צוליב וואָס דער גאַנג פון „עמדען" איז געבליבען רעדוצירט ביז מינימום. דאָס האָט בעדייט אונזער סוף, מיט וועלכען געוועהר קאָנען מיר זיך איצט פערטיידיגען?

און אָט דעם מאָמענט האָט דער קאַפּיטאַן מילער בעשלאָסען אַרויפצוואַרפען דעם „עמדען" אויף די פעלזען פון קאַראַלען-אינזעל קולינג אויף צפון.

געבענדיג זיך רעכענונג וועגען אונזער אַבזיכט האָט דער שונא נאָך מעהר פערשטאַרקט דאָס פייער אויף אונז, ווען לענדיג אונז אַראָפּלאָזען צום גרונט; חוץ דעם האָט ער געפּרובט פערגרעסערן אונז פון פאָרענט, כדי אונז אָפּצושניידען דעם וועג צום אינזעל, פּראָוואָצירענדיג מיט דעם רעגען פון קוילען נאָך אַ גרעסערע שטערבליכקייט אויף אונזער שיף, וועלכע איז פונדעסטוועגען געבליבען אויפ'ן איבערפלאַך.

עלף אַ זייגער מיט פופצען מינוט פון יענעם פריהמאָרגען האָט אויף צפון-זייט פון אינזעל קולינג, גענומען אַ סוף די אַוואַנטורע פון דעם היסטאָריש-געוואָרענעם „עמדען".

(ענדע)

לאדז 3. יולי 1932 — זונטאג כ"ט סיון תרצ"ב פ' קרח

טאג-כראניק

פאלשע 5-ער זל.

(א) ס'האבען זיך ווידער בעוויזען פאלשע 5-ער זל. זיי איז לייכט צו דער-קענען: אויפ'ן קאנט איז די אויפשריפט „כאלוס" נישט דייטליך.

נאכט-דיזשורען אין די אפטייקען

היינט דיזשורירען פאלגענדע אפטיי-קען: ס. לינגנוועבער (פל. וואלנאשטשי 5), י. הארטמאן (מלינארסקא 1), ח. יאניעלעצקי (פעטריקאווער 127), א. פערעלמאן (צעגעלניאנא 32), י. צימער (וואלטשאנסקא 37) און פ. וואיטשיצקי (זאפיורקאווסקי 27).

בלוטיגע אוואנטורע אין ראדאגאשטש

המון ווארפט זיך אויף א פאליציאנט און שלאגט איהם מכות רצח

(§) דער 34-יעהריגער יוזעף קאוואל-סקי, וועלכער איז בעקאנט דער פאליציי אלס פראפעסיאנעלער גנב, האט נעכטען צוזאמען מיט זיין ווייב אוועקגעשטעלט א טישעל מיט א „פאנטען - לאטעריע" אין ראדאגאשטש.

דער פאליציאנט פר. קושטעלאק, קע-נענדיג גוט קאוואלסקי'ן, האט פערלאנגט ער זאל איהם ווייזען, צי ער האט א פאטענט. קאוואלסקי האט אבער ער-קלערט, אז ער וועט דעם פאטענט נישט ווייזען. ווען דער פאליציאנט האט צום צווייטען מאל פערלאנגט, אז קאוואלסקי זאל ווייזען זיין פאס, כדי צו קאנען צו-נויפשטעלען א פראטאקאל, האט קאוואל-סקי זיך געווארפען אויפ'ן פאליציאנט און איהם ארענטליך מקיים בפסק געווען.

קאוואלסקי'ס ווייב איז אויך נישט גע-שטאנען מיט פערלייגטע הענד און צו-זאמען מיט איינינגע לאבוזעס האט זי גענומען דעם פאליציאנט בעווארפען מיט פלעשער.

דער פאליציאנט האט זיך געכאפט צו דער בויקס, אבער קאוואלסקי האט בענומען זאוהם שטיקען ביים האלז און די איבריגע חברה-לייט האבען ביי איהם די בויקס ארויסגעריסען. נישט האבענדיג קיין אנדערע ברירה האט ער ארויסגע-צויגען דעם באגנעט און ארײנגעזעצט קאוואלסקי'ן אין לינקען ארים.

אין זעלבען מאמענט איז אנגעפאה-רען א פאליציי-פאטרול. דערזעהענדיג פאליציי איז די חברה נעלם געווארען. ארעסטירט איז געווארען בלויז קאוואל-סקי'ס ווייב. קאוואלסקי איז אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

שרפה אין א וואגאן מיט מאשינעס

(§) אויף דער קאלישער באהן-סטאַ-ציע האט פון א פונק זיך אנגעצונדען א פראכט-וואגאן מיט מאשינעס.

פערזענליכעס

פרוי אוטא מאלין (די טאכטער פון אברהם קאן) האט די טעג געענדיגט די ווארשאווער אוניווערזיטעט און בעקומען דעם טיטול מאגיסטער-פילאזאפיע פון היסטאריע.

אויף לאדזער טעמעס

אן'עולה

אז א לאדזער יוד קומט ארויס אויפן בית-החיים, וויל ער אויך כאפען א בליק אויפ'ן קבר פון לאדזער רב, הרב מייזעל זצ"ל. דער נאמען פון הרב מייזעל, הגם ס'זענען שוין מערבייי אי-בער 20 יאהר זייט דער פטירה, איז איינגעבאקען אין הארצען פון יעדען לאדזער יוד.

ווען מ'קומט אבער צו צום קבר פון לאדזער, ווערט מען בעהערשט פון א מאדנע געפיהל; א געפיהל, וואס מען קען אפילו נישט אויסדריקען אין ווער-טער. דאס קבר פון לאדזער רב איז אהן א מצבה. 20 יאהר שטעהט דאס קבר. טאג-טעגליך קומען אויפ'ן קבר הונדערטער יודען אויסגיסען זייער בי-טער הארץ, לייגען קוויטלעך. אין די יאהר-צייטען פערזאמלען זיך פאר'ן קבר טויזענדער יודען, מ'צינדט אן ליכט, מ'ריכט אפ תפלות ביים קבר אהן א מצבה.

צי קען צוזעלכעס פאסירען אין דעם קלענסטען, ארימסטען שטעטעל? צי קען די רייכע לאדזער קהלה, די צווייטע קהלה אין פוילען, זיך בעציהען מיט אזא גרינגשעצונג צו איהר גרעס-טען גייסטיגען מנהיג?

דער לאדזער רב הרב מייזעל האט זיך עהרליך פערדינט, אז די לאדזער קהלה, פאר וועלכע ער האט אזויפיל געטון, אוועקגעגעבען זיינע בעסטע כוחות און זעלטענע פעהיגקייטען, זאל האבען אנ'אהל, אבער באין-ברירה זאל מען כאטש שטעלען א מצבה. לאזען אזוי דאס קבר פערוואהרלאזט איז מעהר, ווי אן עולה.

קהל.

ביי שטערונגען אין מאגען און די קישקעס, עצירות, נערוואזיטעט, קאפ-שווינדעל און ביי אלגעמיינעם שלעכטען פיהלען זיך קען מען געפינען א גרויסע לינדערונג נעמענדיג טעגליך 1 גלאז פראנץ-יאזעף ביטער-וואסער.

א נייע הערליך קאפע.

אויף דער פיעטריקאווער 29 איז געעפענט געווארען איינע פון די שענסטע קאפעען אין אינזער שטאט א. נ. „קאפריס", וואס איז איינגעארדנעט מיט פיל קאמפארט און געשמאק.

די קיך ווערט געפירט אינטער דער לייטונג פון א אוסלענדישען קוך-מייסטער.

פון לאדזער האנדעלס-געריכט

ווידער 3 אופאדלאשטשען

(5) פריטאג האט דאס האנדעלס-גע-ריכט ערקלערט אנ'אופאדלאשטש דער פירמע ס. און א. לאבאנסקי — פאבריק פון זייד-אויסארבייטונגען אויף פעטרי-קאווער 58, און פערזענליך די אייגענ-טימער שמואל און אברהם לאבאנסקי, אויף דער פאדערונג פון קרעדיטאר ישראל קרעל, וועמען די פירמע איז שולדיג 10 טויזענד זל. אויף דער סומע האט די פירמע גענומען אויסגעשטעלט וועקסלען און א טייל פון זיי געלאזט געהן צום פראטעסט.

דאס געריכט האט ערפילט די בקשה פון קרעדיטאר און ערקלערט דער דער-מאנטער פירמע אנ'אופאדלאשטש, בע-שטימענדיג דעם טערמין פון עפענען די אופאדלאשטש אויפ'ן 25. יוני ד.י. אלס קוראטאר איז נאמינירט געווארען אדוו. קאריצקי, אלס ריכטער-קאמיסאר ק. באזאנסקי.

* * *

דעם זעלבען טאג האט דאס געריכט אויך ערקלערט אנ'אופאדלאשטש דער פירמע „הערמאן פריים, יורשים" — טעקסטיל-פאבריק אויף מאניושקי 14. גלייכצייטיג האט דאס געריכט אויך ער-קלערט פערזענליך אנ'אופאדלאשטש די יורשים פריים און זיי געשטעלט אונ-טער פאליציאנטער אויפזיכט. אלס קו-ראטאר איז בעשטימט געווארען אלעק-סאנדער פוליי, אלס ריכטער-קאמיסאר אלעקסי קרושע.

דער טערמין פון עפענען די אופאד-לאשטש איז בעשטימט געווארען אויפ'ן 1. יולי ד.י.

* * *

די דריטע אופאדלאשטש האט דאס געריכט ערקלערט דער פירמע „פאסט-לעב", אפטישער סקלאד און גלעזער-שלייפעריי אויף פעטריקאווער 71. אלס קוראטאר איז בעשטימט געווארען אדוו. קנאפיק, אלס ריכטער-קאמיסאר סט. אוזשוצקי. דער טערמין פון עפענען די אופאדלאשטש איז בעשטימט געווארען אויפ'ן 1. יולי ד.י.

* * *

אין דער אופאדלאשטש פון לודוויג אויגוסט, פארבערעי און אפרעטור-בעזי-צער אויף 11. ליסטאפאד-גאס 180, איז פארגעקומען די ערשטע קרעדיטארען-פערזאמלונג און עס איז אויסגעקליבען געווארען אלס סינדיק אדוו. דזשונסקי. דאס געריכט האט די וואהלען בעשטע-טיגט.

* * *

אין דער אופאדלאשטש פון לעאפאלד און עמיליע קוליש, בעקעריי-בעזיצער אויף קאלאנאווסקי גאס 19, איז דורך די קרעדיטארען אויסגעוועהלט געווארען אלס סינדיק דער סוחר ערווארד בעק. דאס געריכט האט די וואהלען בעשטע-טיגט און גלייכצייטיג בעפרייט דעם ביז-אנצטיגען קוראטאר אדוו. מיכאל שמוק-לער פון זיין אמט.

2 עראפלאן-קאטאסטראפעס אין לאדז

פילאטען אפגעקומען מיט לייכטע וואונדען

פריטאג זענען אויפ'ן לאדזשער פליה-פלאץ אין לובליניעק פארגעקומען 2 עראפלאן-קאטאסטראפעס, וואס האבען צוליב א גליקליכען צופאל נישט גע-קאסט קיין מענשליכע לעבענס.

ארום 8 פריה איז א מיליטער-עראפלאן, וואס האט געמאכט איבונגען גע-וועהן געצוואונגען זיך אראפצולאזען צו-ליב א דעפעקט אין מאטאר. דער אפא-ראט איז לייכט בעשעדיגט געווארען און דער פילאט און א שילער זענען ארויס גאנץ.

די צווייטע קאטאסטראפע האט פאסירט ארום 4 נאכמיטאג. א מיליטערי-שער עראפלאן פון טהארן האט זיך אויפ'ן לאדזשער לופט-פליה-פלאץ איבער-געקעהרט אין דער לופט און באלד מיט א גרויסען טראסק אראפגעפאלען אויף דער ערד, ווערענדיג צושמעטערט אויפ'ן ארט.

ביידע פליהער זענען אפגעקומען מיט לייכטע וואונדען און נאכ'ן פערבאנדא-זשירען די וואונדען זענען זיי אפגע-פיהרט געווארען קיין ווארשא.

טעאטער „סקאלא"
שרודמיעסקא 15.
היינט זונטאג 9 אווענד צום לעצטען מאל
אויפטריט פון דער וועלט-בעריהמטער קינסטלערין, שטערן פון אמעריקאנער קונסט-טעאטער
בערטא גערסטען
מיט בעטייליגונג פון בעריהמטער ארטיסטין קלארא סעגאלאוויטש
איך וויל א קינד
פיעסע אין 3 אקטען פון א. בלום.
ס'בעטייליגען זיך דאמען: גערסטען בערטא, סעגאלאוויטש קלארא, פישער בארסקא, שילער רבקה, ראזענבלום דבורה. הערן: בוזגאן חבל, בליאכער שבתי, לאנדוי שמואל, מעלניס נחום, סטרוגאטש יוכה, שריפטזעצער לייב.
קינסטל. לייטונג: מארק ארנשטיין. אדמ. אנס. ב. אסס.
טעכנישער לייטער: ק. גוטמאן, סופלאר: מ. אייזענבערג.
בילעטען פון 80 גר. ביז 3.60 צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.
די טעג פייערליכע פרעמיערע „ראספוטין". אין פראבען „אזעה".

קרייז-קאנפערענץ פון „מזרחי" אין לאדז

היינט קומט פאר אין לאדז א קרייז-קאנפערענץ פון די מזרחישע ארגאניזא-ציעס אין לאדזער קרייז. צו דער קאנ-פערענץ קומט ספעציעל צו פאהרען הרב פישמאן פון ירושלים, און דער פארזי-צענדער פון „מזרחי" אין פוילען, הרב בראט פון טאמאשאוו.

צוזאמען מיט דער ערעפנונג פון דער קאנפערענץ וועט אויך פארקומען א פיי-ערליכע אקאדעמיע, געווידמעט דעם 30-יעהריגען יובל פון „מזרחי" מיט דער בעטייליגונג פון די דערמאנטע רבנים.

צו דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג!

די נויט, וואס האט ארומגעכאפט די יידישע בעפעלקערונג פון אונזער שטאט, האלט אין איין וואקסען. פון טאג צו טאג שטארקט זיך דער הונגער, עס מערען זיך קראנקהייטען, עס שטייגט די צאל עקסמיסיעס.

דער נארמאלער בודזשעט פון דער יוד. קהלה איז ליידער צו קליין אויף צו קענען בעניגען טון דער שרעקליכער יידישער נויט.

כדי צו קומען מיט הילף צו די ברייטע יידישע מאסען, וועלכע זענען געטראפען פונם קריזיס, איז געשאפען געווארען לויט דער איניציאטיוו פון דער קהלה-פערוואלטונג א ספעציעלע הילפס-קאמיסיע, אין וועלכער עס גייען פ רשטייער פון פערשידענע לאדזער געזעלשאפטליכע און וויוטשאפטליכע ארגאניזאציעס.

לויט בעשלוס פון דער ספעציע-לער הילפס-קאמיסיע, האט די קהלה-פערוואלטונג אנגענומען א הוספה-בודזשעט, וואס איז אויסשליסליך בעשטימט פאר דער ספעציעלער הילף.

דאס דיספאנירען מיטען הוספה-בודזשעט איז איבערגעגעבען געווארען דער ספעציעלער הילפס-קאמיסיע אונ-טער דעם קאנטראל פון די קהילה-ארגאן די שטייער-צאלער, וועלכע זענען דורך דער ס. ה.-ק. אנערקענט גע-ווארען אלס פעהיגע צו טראגען די ספעציעלע הילף, זענען באשטייערט געווארען אין די ראמען פון 20—10 פראצענט פון זייער נארמאלען קה"ה-שטייער.

אין אזא שווערען איבערברוך-מא-מענט ווערט יעדער איינער פון אונז דעם ארויגעלייגטען חוב געבען און שנעל דערפילען!

די ס. ה.-ק. שטרעבענדיק שוין בקירוב צוצוטרעטען צים רעאליזירען איר אויפגאבע, אפעלירט דעריבער צו די שטייער-צאלער אריינטראגען דעם הוספה-אמט אין דער לאדזער דיסקאנט-באנק, פיעטריקאווער 43 תיכף נאכען דערהאלטען דעם צעטעל אויף דעם הוספה-צאטאס פון דער יודישער קהלה.

אין די כענד פון דער יודישער בע-פעלקערונג גיבען מיר איבער מיט צוטרוי דעם עלענד פון טויזענטער מענשליכע נפשות!

פארזיצער פון דער ספצצ. ה. ק.

(—) י. ל. מינצבערג, סיים-דעפוטאט, וו. פארזיצער.

(—) קינסול מאקס קאן.

מיטגלידער פון דער סאצ. הילף קאמ. ביי דער קהלה און פון דער ספצצ. ה.-ק.

ע. באביאצקי, ל. ה. בערגער, י. י. צערמאן, פ. כארי, י. הערץ, ר. האפמאן, פ. ליבערמאן, ה. פיאטראווסקי, א. ל. פליוואצקי, דר. ש. שווייג, אדוו. י. ווייצ-מאן, י. מ. וואדיסלאווסקי, ד. ה. זילבערשטיין.

טרויריגע לאגע פון קלעצקער ישיבה „עץ-החיים".

אין לאדז ווײלט איצט א דעלעגא-ציע פון דער געוועזענער סלוצקער, איצט קלעצקער ישיבה „עץ-חיים". די דע-לעגאציע גיט איבער מוראדיגע גרויסען, ווי אזוי עס קומט אויס צו לעבען די ישיבה-בחורים. וואס לערנען אין דער דארטיגער ישובה.

די דעלעגאציע בעט זעהר אלע, ביי וועמען דער חיזוק התורה איז טייער, אקעגען צו קומען איהר איש כפי יכלתו.

די דעלעגאציע געפינט זיך ביים הרב ר' משה מנחם סעגאל.

אין דער נעץ פון אויסגעלאסענקייט און פראוואקאציעס

(42 (בלעטלעך פון טאג-בוך פון א רוסישער הויף-דאמע)

30-טער מערץ.

נעשעהען היינט א דרייסטע גנבה אין פעטראפאווליער פעסטונג. מ'האט צוגע-גנב'עט 32 גאלדענע קרעניץ פון אלעק-סאנדער דעם דריטען'ס מאוזאלעאום.

די גנבים האבען געארבעט גאנץ רו-היג. האבען צובראכען די קרעניץ און האבען אויפ'ן אלטאר פון קלויסטער צו-שמאלצען דאס גאלד, כדי עס זאל זיין גרינגער ארויסצוטראגען.

די הויף-לייט דערצעהלען, אז די הויף דאמע אנא ווירובאווא האט איצט ארײנ-געבראכט אין צארישען הויף א גאנצע „קאלעקציע" מכשפים, העל-זעהער און בעלי-מופתים. די צארין קומט אפט ארײן אין די צימערן, וואו די מכשפים געפינען זיך, און זי מיט ווירובאווא'ן פערנעמען זיך מיט זיי גאנצע טעג.

איך קאן בנאמנות איהר נישט פער-שטעהן! דאכט זיך, א געבילדעטע פרוי און איז אוועק אויפ'ן וועג פון נארי-שער אבערגלויבערײ.

19-טער מאי.

די הויף-לייט געבען איבער, אז דעם צאר'ס נאהנטע זוכען איצט איהם צו פעראינטערעסירען מיט דער אקטריסע גזאווסקא. מען זאגט אפילו, אז דאס איז א דיפלאמאטישער שפיצעל פון די פראנ-צויזישע דיפלאמאטען, צו פועל'ן דורך איהר געוויסע פאליטישע פרווילעגיעס.

דער צאר ניקאלאי האט באלד פון ערשטען צוזאמענקום מיט דער אקטריסע, וועלכע איז, אגב, די שנור פון רוסישען אמבאסאדאר אין פאריז נעלי ראוו, בעקומען גרויס לוסט צו דער אקטריסע. איצט איז די ראזיגע אקטריסע אינגע-לאדען געווארען אויף אן'אויפטריט און אפוצירען-קלוב, און זעלבען טאג, ווען עס ווערט דארט ערווארט דעם צאר'ס בעזוך.

בארא פרידוויץ דערצעהלט, אז די צארין איז ווידער קראנק געווארען. מערקווירדיג איז אבער דער פאקט, וואס זי ערלויבט מ'זאל צו איהר אריינלאזען דעם ספעציאליסט פון נערווען-ליידען, פראפעסאר ריין. מען זאגט, אז זי האט מורא, אז דער פראפעסאר ריין זאל נוט אויפקלערען די אמת'ע סיבות פון דער צארינ'ס קראנקהייט — איהרע אונ-נארמאלע צוזאמענקונפטען מיט דער הויף-דאמע ווירובאווא.

5-טער אקטאבער.

גענעראל דראטשעווסקי האט היינט דערצעהלט אין כאלאן זעהר טשיקאווע זאכען וועגען דעם טראגיש-אומגעקומענעם פליהער מאציעוויטש, וועלכער איז בעת א פאראד ארונטערגעפאלען מיט'ן אפאראט און איז דער'הרג'עט געווארען.

לויט די נעהענטע אינפארמאציעס, וואס די פעטערבורגער זיכערהייטס-מאכט האט כעהאט, איז דער פליהער מאציעוויטש געווען א מיטגליד פון דער רעוואלוציאנערער טעראר-דרוזשינע און ער האט געזאלט אוננינלען ארעסטירט ווערען. די פיהרער פון דער דרוזשינע האבען דעם פליהער מאציעוויטש שטארק געטאדעלט, פארוואס ער האט נישט ארויסגעשלײדערט דעם מיניסטער סטאליפין פון אעראפלאן, ווען ער האט איהם מיטגענומען אויף א פליה-שפא-ציר אין דער לופט.

באלד נאכדעם איז דער פליהער מא-ציעוויטש בענאנגען זעלבסטמארד, ארונ-טערווארפענדיג זיך אויף דער ערד פון זיין עראפלאן.

(ענדע)

סודות פון צארישען הויף

(בעארבייט אויפ'ן גרונט פון ניי-ענטדעקטע דאקומענטען)

א שמיקעל הקדמה

פון מ. פעדערגרין.

די הערשאפט פון רוסישען קייזער ניקאלאי דעם 1-טען איז געווען איינע פון די שווערסטע צייטען אין לעבען פון אלע אינטעריאכטע פעלקער, ווי פאליאקען, פינלענדער און אנדערע. אבער דאס יודישע לעבען אין רוסלאנד אין יענער פינסטערער צייט איז ממש גע-ווארען אינערטרעגליך דורך די שווערע און דערדריקענדע גזרות.

פון ערשטען בוז'ן לעצטען טאג פון ניקאלאי'ס געוועלטיגען ציהט זיך א לאנ-גער שטריך פון בלוט און טרעהרען, פער-כאסען און אויסגעוויינט דורך די פריי-הייטס-קעמפענדע רעוואלוציאנערן, וואס האבען געהייסען „דעקאבריסטען", דורך די העלדישע קעמפער און פערטיידיגער פון פוילען'ס פרייהייט און אומאפהענגיקייט, די אויפשטענדער אין 29-טען ליסטאפאד 1830 א.א. און איבער אלעם — די מיליאנען בלוט און טרעהרען פון די צארטע יודישע חדר-יונגלעך, די „קאנ-טאניסטען", וועלכע מען האט מיט גע-וואלד אוועקגעריסען פון דער מאמע'ס פארטוך און זיי אפגעשיקט שוין כמעט אויף שטענדיג אין די פערוואָרפענסטע ווינקלען פון רוסלאנד, אלס קאנטאניסטען — א ערשיינונג, וואס האט נישט קיין גלייכען אין דער גאנצער געשיכטע מיט איהר גרויזאמקייט.

מיר וועלען דא געבען די באשרייבונג פון רוסישען קייזער ניקאלאי דעם ערש-טען, די געהיימנישען פון זיין הויף, די ערמארדונג פון זיין פאטער, קייזער פא-וועל, די קאנטאקניסטען-געשיכטעס, און אויך די נייע ענטדעקטע דאקומענטען וועגען א יודיש יינגעלע, וואס איז גע-ווען א זוהן פון ניקאלאי דעם 1-טען פון א ליבע מיט א יודיש מיידעל און ווי אזוי דאס יונגעל איז שפעטער געווא-רען א קאנטאניסט.

דאס לעבען פון ניקאלאי דעם 1-טען לאזט זיך מיט דער גרעסטער שפאנונג.

ניקאלייס קינדער-יאהרען

ניקאלאי דער 1-טער איז געבוירען געווארען אין יאהר 1796. זיין פאטער איז געווען דער רוסישער קייזער פאוועל וועלכער האט געהאט 4 זוהן, אלעקסאנ-דער (שפעטערדיגער קייזער אלעקסאנ-דער I), קאנסטאנטין, ניקאלאי און מי-כאיל. מ'דערצעהלט, אז שטערן-זעהער האבען פאראויסגעזאגט דעם קייזער פא-וועל, אז ער וועט פון זיינע זוהן האבען אנ'אומגליק. דער דאזיגער נעדאנק וועגען אנ'אומגליק, וואס דראהט איהם מצד זיינע זוהן האט זך נאכדעם ארויס-געוויזען אלס ריכטיג. זיין עלטערער זוהן אלעקסאנדער דער ערשטער איז געווען זיין מערדער.

דער מארד איבער פאוועל'ן איז אויס-געפיהרט געווארען דורך געהיימע און פריוואטע מערדער, וועלכע האבען זיך אין יענער מערץ-נאכט פון יאהר 1801 ארײנגעריסען אין קייזערליכען פאלאץ אין פאר די אויגען פון דער נאנצער פאלאץ-וואך, נאהענטע פאמיליען און דורך-מיטגלידער ערמארדעט דעם קיי-זער.

עס איז שוין דערמאלט געווען 5 יאהר נאכ'ן טויט פון יעקאטערינא 2. אבער די הויף-קאמארילע, וועלכע האט בעת יעקאטערינא'ס הערשאפט פאקטיש גע-פיהרט דאס מלוכה-רעדעל און האט גע-טון וואס זי האט געוואלט, איז שטארק נישט צופרידען געווען מיט פאוועל'ן.

אמשטארקסטען אונצופרידען זענען געווען די צוויי געליבטע יעקאטערינא'ס, די ברידער זובאוו און דער דעמאלסטי-גער פעטערבורגער גובערנאטאר פאלען. אט די 3 האבען אזוי לאנג און גע-היים געפלאנט און זיך צוגעגרייט ביז זיי האבען צוגעפיהרט צו דער דעטראני-זירונג פון פאוועל'ן און צו דער ארויס-ריפונג פון אלעקסאנדער דעם ערשטען אלס קייזער.

דאס איז געווען א גאנץ אונפאכער פלאן אבער מען האט געמיינט האבען דערצו די הסכמה פון טראהנפאלגער, פון זוהן אלעקסאנדער...

דען אין איהם האלטען די מורדים גארנישט געקאנט אויפטון, פערקעהרט, זיי וואלטען נאר דערפאר בעצאהלט מיט די קעפ.

עס איז דערמאלט געווען דער סוף פון 18-טען יאהרהונדערט, די צייט פון רעוואלוציעס און אטענטאטען אויף פיה-רענדע פערזאנען און הערשער זענען דערמאלט כמעט אין גאנץ אייראפא גע-ווען שטארק אין דער מאדע. דאס האט די מורדים צוגעגעבען מוט.

טראץ דעם אבער האבען די דרייע הויפט-אנפיהרער מורא געהאט אונגאנ-צען צו שטעלען די זאך אויף זיך. דער געבערנאטאר פאלען האט ענדליך ארויס-בעקומען די הסכמה ביי אלעקסאנדער'ן.

ווען אלעקסאנדער האט דערהערט וועגען וואס עס האנדעלט זיך, האט ער זיך א ביסעל דערשראקען. זיין געוויסען האט זיך א ריהר געטון. פאוועל איז טאקע געווען א שלעכטער און שטרענגער הערשער, אבער א זעהר גוטער און איבער-געגעבענער פאטער.

פאלען האט געהאט א ביסעל ארבייט מיט אלעקסאנדער'ן, אבער עס איז נישט געווען אזוי שרעקליך. ווען פאלען איז אין א שעה ארום אוועק פון פאלאץ, האט ער ביי זיך אין קעשענע שוין געהאט די ערלויבניש פון אלעקסאנדער'ן און בעפולמעכטיגונג צום אטענטאט און דעטראניזירונג פון זיין פאטער...

די נאכט פון 23. אויפ'ן 24. מערץ 1801 איז בעשטימט געווארען אויף צו ערמארדען פאוועל'ן. אלס פערזאמלונגס-פונקט פאר די מורדים איז בעשטימט געווארען דער פאלאץ פון די ברידער זו-באוו. שוין א שטיק פארנאכט זענען זיך אלע אנטיילנעמער צוזאמענגעקומען און פאלאץ ארום און עס האט זיך אנגע-הויבען א רייכע סעודה מיט אנ'איגגע-הויערער מענגע פון פערשידענע אלקא-האל-געטראנקען.

(דאס ווייטערע מארגען)

ווידער אַ גרויסע פאַבריקס־שׂרפה
ווינאָגראַדאָוו׳ס מעכאַנישע וועבערײַ אָוועק מיט׳ן רויך

(§) נעכטן 6 אַ זייגער פאַרנאַכט זענען די פייערלעשער אַרויסגערופן געוואָרן צו לעשן די שׂרפה, וואָס האָט אויסגעבראָכן אויף סקלאַדאָווא 39 אין דער מעכאַנישער וועבערײַ פון ווינאָגראַדאָוו.

בעת די פייערלעשער זענען אָנגעקומען אויפ׳ן אָרט פון דער שׂרפה, איז דער גאַנצער פּאַרטער פון 3־שטאָקיגן בנין געווען אײַנגעהילט אין פלאַמען.

וועגן אַרויסראַטעווען עפּעס פון ברענענדיגן בנין האָט קיין רייד נישט געקאָנט זײַן. די גאַנצע אַקציע האָט געמוזט געהט אין דער ריכטונג צו לאָקאַליזירן די שׂרפה.

מיט׳ן רויך זענען אַוועק די מאַשינען, די קאָנטאָר־אײַנריכטונג און דער גאַנצער לאַגער פון רויהע און אויסגעפּערטיגטע סחורות. דער שאָדן בעטרעפט 100.000 זל. די פאַבריק איז געווען טעטיג 6 טעג אין וואָך.

די סיבה פון דער שׂרפה איז לעת עתה נישט געלונגען פעסטצושטעלן. ווינאָגראַדאָוו איז געווען אַסעקורירט.

פונאַנדערלאָזן דעם לאָדזער שטאָט־ראַט
און אויסשרייבן וואַהלען לויט אַ נייער וואַהל־אָרדינאַציע, פאָדערן די פּראַקעס

(§) פרײַטאָג איז אין ז.ז.ז. פאָרגעקומען אַן אַלגעמיינע פערזאַמלונג. אין פערלויף פון דער דיסקוסיע, איז צוו. אַנר. אַנגענומען געוואָרן אַ רעזאָלוציע, צו ענדערן דעם בײַ־איצטיגן סיסטעם פון דער וואַהל־אָרדינאַציע צו די זעלבסטפערוואַלטונגען, לויט וועלכען די וואַהלען זאָלען פאָרקומען נישט אויף ליסטעם, נאָר אויף פערזאָנלעכקייטן. די קאַדענץ פון שטאָט־ראַט זאָל זײַן אויף 5 יאָהר, פון מאַגיסטראַט — 10 יאָהר.

ווײַטער איז בעשלאָסן געוואָרן, אַז דער שטאָט־ראַט מוז תיכף פונאַנדערגעלאָזן ווערען.

אַרבייטסלאָזע רעגיסטראַציע

דער אונטערשטיצונגס־אַמט בײַם מאַגיסטראַט איז מודיע, אַז דאָס רעגיסטרירן אַרבייטסלאָזע אויפ׳ן חודש יולי קומט פאָר לויט פאָלגענדען סדר.

מיטוואָך דעם 6 יולי.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. J.

דאָנערשטיג דעם 7 יולי.

K. L. Ł. M. N. O. P.

פרײַטאָג דעם 8 יולי.

R. S. T. U. W. Z. Ż.

גידיש מערדל אונטער אַנ׳אויטאָ

(אַ) אויף פּאָלודניאָווא גאַס איז איבערגעפאָהרען געוואָרען פון אַנ׳אויטאָ די 16־יעהריגע רבקה ראַווינאָוויטש (קאַמיענאַ 7). אין אַ שווערען צושטאַנד איז זי אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאַל.

—§—

„פּערל פון אַלטען אוצר“

אינטערעסאַנטע אויסגאַבע
פון פּ. ז. גליקסמאַן.

אין פערלויף פון קנאַפּע 2 יאָהר האָט ה׳ פּ. ז. גליקסמאַן ווי בעקאַנט, אויף יעדען פרײַטאָגנומער פון „לאָדזשער טאָגעבלאַט“ געגעבען אַן אַרטיקעל פון דער סדרה (פּערל פון אַלטען אוצר).

די אַרטיקעלען האָבען זיך קונה־שם געווען, די גזאַמעלטע ווערטער זענען נעמליך געווען אינטערעסאַנטע און אָריגינעלע אין האָבען געשטאַמט פון בערימטע גאונים. אַזעלכע פּערל, פערליערען קיינמאָהל נישט זייער ווערט. מיט אַצייט צוריק האָט אָנגעהויבען ה׳ פּ. ז. גליקסמאַן די דעומאַנטע תורה־ווערטער אַרויסגעגעב׳ן אין בעזונדערע העפטען, נאַטירליך, מיט פיל פּאָו בעסערונגען. די העפטען האָבען זיך עוואָרבען אַ נומען מען האָט זיי גערען געקויפט אין געלייענט. רבנים אין חכמים האָבען פאַר זיי לויב־ווערטער געשריבען, איצטער האָט פּ. ז. גליקסמאַן, אַרויסגעבענדיג דאָס נײַנטע העפט, די זאַמלונג פערענדיגט. די 9 העפטען נעמען אַרום אַלע סדרות פון חמשי תורה, און פון די 9 העפטען האָט ער געלאָזט מאַכען איין ספר אין אַ שיינעם פּראַכט־באַנד, אַט דאָס דאָזיגע ספר איז כדאי, ס׳זאָל זיך געפינען אין יעדען יידישען היים.

„יודיש טעאַטער „פילהאַרמאָניע“
פערבאַנד טרופּע פון א.א.פּ. אין פּוילן. אָנפירונג א. בעזמאַן.
בראַוואָ !!! ענטציקונג !!! בעגייסטערונג !!!
האָבען אַרויסגערופן די גאַסטשפּילן פון די בערימטע אָפּערעטן־שוישפּילערין
מרים קאַראַלאָווא
וועלכע טרעט אויף היינט זונטאג 9 אָוונד צום 4־טען מאָל
אין דער פּרעכטיגער זעהר פרעהליכער אָפּערעטע
„מלכה׳לע“
אין 3 אַקטען פון ה. שומסקי, רעזשי: פּ. קאַמבאַראָוו.
מיט אָנטייל פון דעם יוגענדליכען ליבהאָבער אַדאָלף טעפּנער
צוזאַמען מיט׳ן גאַנצען אַנסאַמבל פון פילהאַרמאָניע.
פּרייזען פון 75 גראָשען ביז 2.50
אַדמ. לייטונג: ש. הערשקאָוויטש. בילעטען צו בעקומען אין טעאַטער־קאַסע

זעלבסטמאָרד צום צווייטען מאָל

(§) אויף רוושאַנאַ 10 האָט נעכטען געפּרובט בעגעהן זעלבסטמאָרד דורך אויסטרינקען יאָדינע די 23־יעהריגע זאָפיאַ קאַראַשינסקאַ. אין אַ שווערען צושטאַנד איז זי אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל.

קאַראַשינסקאַ איז ערשט דאָנערשטאָג אַרויס פון שפּיטאָל, וואו זי האָט דורכגעמאַכט אַ קוראַציע נאָך אַ בעגאַנגענעם זעלבסטמאָרד.

נייער פערײַן
פון לאָקאַטאָרען און סוב־לאָקאַטאָרען

(—) ס׳איז געגרינדעט געוואָרען אַ נײַער פערײַן פאַר אַלע לאָקאַטאָרען און סוב־לאָקאַטאָרען אָהן אונטערשייד פון פּאָליטישער ריכטונג, צו אינטערווענירען און אַדורכצופיהרען די אַקציעס לטובת די לאָקאַטאָרען.

די אָרגאַניזאַטאָרען זענען: אינזש. הורוויטש, ד״ר אייגער און ד. שמשע טשינסקי. די קאַנצעלאַריע געפינט זיך אויף וואָלטשאַנסקאַ 77 און איז טעטיג פון 10—1 און 4—7. דאָרט וועט זיך אויך געפינען אַ יורידישע בעראַטונגס שטעלע און יורידישע עצות וועלען ערטיילט ווערען אומזיסט.

טויט אין אַ ברונעם

(§) בײַם רעמאָנטירען דעם ברונעם אויף פּאַווינסקי 11 איז זגערזש איז פערשיט געוואָרען דער אַרבייטער סטאַניסלאַוו אָגוסטיניאַק. זײַן ברודער ראָמאַן האָט איהם געפּרובט אַרויסראַטעווען, אָבער בײַ די ערשטע פּאָר שפּאַדען האָט די ערד ווײַטער אײַנגערוסען און פערשיט אויך ראָמאַנ׳ען.

נאָך אַ שעה אַרבייט איז ערשט געלונגען אַרויסצוראַטעווען ראָמאַנ׳ען. סטאַניסלאַוו איז אָפּגעצויגען געוואָרען אַ טויטער.

קאַווע־ברענערײַ „מאַנאַרא“

פרײַטאָג איז פאָרגעקומען די ערעפענונג פון דער קאַווע־ברענערײַ „מאַנאַרא“ אין פרעכטיגען לאָקאַל אויף פּעטריקאָווער 44. די ערעפענונג האָט אַרויסגערופען אַ געוואַלדיגע פּראַנומעראַנטן, מחמת עס איז דאָס ערשטע געשעפט אין אונזער שטאָט צו בעקומען אויפ׳ן אָרט אין געצעהלטע סעקונדען אַ פרישע בוסל געברענטע גוטע קאַווע.

פאַלט אַראָפּ פון די טרעפּען
בעקומט אַ מוח ערשיטערונג

(§) דער 7־יעהריגער וולאַדיסלאַוו ריקערט (פּאָפּושעטשנאַ 10) איז אַראָפּגעפאַלען פון די טרעפּען אַזוי אומגליקליך, אַז ער האָט בעקומען אַ מוח־ערשיטערונג.

היינט דער ערשטער יאָהרצייט
פון עמנואל האַמבורסקי ז״ל

היינט פאַלט אויס דער ערשטער שמערצליכער יאָהרצייט פון פערשטאָרבענעם פּאָפּולערען לאָדזער יודישען כלל־טוער און עסקן, רעדאַקטאָר־אַרויסגעבער עמנואל האַמבורסקי ז״ל.

אַ גאַנץ קאַלענדאַר יאָהר איז פערגאַנגען זינט עמנואל האַמבורסקי האָט פערמאַכט אויף אייביג זיינע ליכטיגע אויגען און דאָך איז די וואונד נאָך אַזוי פריש, דער ווייטאג איז זיינע פיל פריינד אַזוי גרויס, ווי דאָס וואָלט ערשט געשעהן.

לאָדז האָט זיך נאָכנישט איינגעלעבט מיט׳ן געדאַנק, אַז עמנואל האַמבורסקי, דער איינציגער וועקער און בעל־בטחון, דער קלוגער און געשיקטער עסקן איז מעהר נישטאָ, אַז מען וועט איהם מעהר נישט זעהן צווישען די אָנפיהרער פון די געזעלשאַפטליכע אַקציעס, בראש פון די וואָרשאַפטליכע און פילאַנטראָפּישע געזעלשאַפטן.

דאָס אָרט איז געבליבען ליידיג.

לאָדז האָט וועניג רעפּרעזענטאַבלע פיגורען, וואָס זאָלען אין זיך כולל זיין אַזאַ גרויסע פעהיגקייט דורכצוקומען מיט מענשען פון פערשידענע ריכטונגען גון שאַטירונגען, ווי דאָס האָט פערמאָגט דער פערשטאָרבענער עמנואל האַמבורסקי ז״ל און ערנבער פיהלט מען אויף שריט און טריט, אַז עס פעהלט דאָ דער ראַזיגער רודף שלום, וואָס האָט תמיד געהאַט אַ ליבען שמייכעל פאַר יעדען געיאָגטען און געפּלאָגטען — עס פעהלט — עמנואל האַמבורסקי.

* * *

הזכרות נאָך פערשטאָרבענעם עמנואל האַמבורסקי ז״ל

היינט 11 אַ זייגער פאַרטאָג אָרדנט אין די געזעלשאַפט „חסד של אמת“ אײַן אײַגענעם לאָקאַל אַ הזכרה נאָך איהר פערשטאָרבענעם לאַנגיעהריגען פּרעזעס עמנואל האַמבורסקי ז״ל.

12 אַ זייגער וועט זיך די פאַמיליע פון פערשטאָרבענעם, ווי אויך פריינד און בעקאַנטע צונויפקומען אויפ׳ן בית הקברות, וואו עס וועט געמאַכט ווערען אַ הזכרה אויפ׳ן קבר פון נפטר.

טעאַטער און קונסט

היינט צום לעצטען מאָל „איד וויל אַ קינד“

היינט ווערט געשפּילט „כ׳וויל אַ קינד“ צום לעצטען מאָל. בערטאַ גערסטען האָט אויך אין לאָדז, ווי אין אַלע אַנדערע שטעט, איבערראַשט דעם צושויער מיט איהר אַרט שפּילען.

אין לאָדז ווערט שוין די פּיעסע אַראָפּגענומען פון רעפּערטואַר, ווייל בערטאַ גערסטען וויל זיך בעווייזען דעם עולם אין נאָך אַ סך קרעאַציעס.

דאָס טעאַטער איז טעגליך גוט בעזוכט און סיי די קינסטלערין, סיי דער אַנסאַמבל ווערען בעשאָנקען מיט לאַנגע רויערגדיגע אַפּלאָדיסמענטען.

די טעג פּרעמיערע — „ראַספּוטין“.

מרים קאַראַלאָווא אין פילהאַרמאָניע

די גאַסטשפּילען פון דער בעקאַנטער אָפּערעטען־שוישפּילערין מרים קאַראַלאָווא פרײַטאָג און שבת זענען אַריבער מיט גרויס ערפאָלג. איהר „מלכה׳לע“ רופט אַרויס בײַם פּובליקום שטורמישע אַפּלאָדיסמענטען.

נײַע צאָל־הנחות אויף לאָדזער סחורות
פעראָרדנונג איז אַרײַן אין קראַפט דער 1. יולי

עהערנעכטען איז פערעפענטליכט געוואָרען אַ פעראָרדנונג פון די מיניסטאָרען פאַר האַנדעל, פינאַנצען און אַגראַר־ענינים וועגען צאָל־הנחות אויף אַ ריי סחורות וואָס אינטערעסירען לאָדז, ווי בעמישע אַרטיקלען, גאַרן פון קינסטליכען וואָל, רויהע באַוועל־שטאָפען, האַלב־זיידענע שטאָפען, פּאַק־פּאַפּיר און ציגונגס־פּאַפּיר. אויף די אַלע אויסגערע־כענטע אַרטיקלען ווערט געגעבען אַ הנחה פון 10 ביז 50 פּראָצ. אָפּהענגיג פון אַרטיקעל.

פון די סחורות, וואָס האָבען זיך געפינען אין די צאָל־קאַמערן איידער די פעראָרדנונג איז אַרײַן אין קראַפט וועט גענומען ווערען דער צאָל לויט די פריהערדיגע סטאַווקעס, אָבער שפּעטער וועט די דיפערענץ צווישען דער פריהערדיגער און איצטיגער צאָל־סטאַווקע צוריקגעצאָהלט ווערען.

די פעראָרדנונג איז אַרײַן אין קראַפט דעם 1. יולי און איז חל ביז׳ן 31. דעצעמבער ה.י.

Ostrzeżenie !!!
TYLKO
CZEKOLADA DYŻECZYSZCZAJĄCA
DRASTIN LUBELSKI
DZIAŁA SKUTECZNIE
Każda czekolada w estetycznej torebce
1 sztuka 15 groszy.
Jedyny preparat polsk !
Wystrzegać się
bezwartościowych naśladownictw.

פייערונג פון אַ זילבער־נער החונה

אין דער שוהל פון „לינת החולים“ איז נעכטען בײַם ראַווינער געפּײַערט געוואָרען די זילבערנע חתונה פון דער לײַטער פון „לינת החולים“־צענטראַלע, פרוי אורעלאַ ראַפּאַפּאָרט מיט איהר געשעטצטען מאַן. עס זענען געמאַכט געוואָרען אַ סך „מי שבּרך׳ס“ און ס׳איז געפאַלען אַ סך געלד פון נדרים. די פערוואַלטונג פון „לינת־החולים“ האָט לכבוד דער דאָזיגער זילבערנער חתונה געשענקט דעם אַ בעט אין דער קלוניק אויפ׳ן נאָמען פון דער פאַמיליע ראַפּאַפּאָרט.

לאָדזער שטאָט־טעאַטער
ציגעל־גאַס 27.
יודיש דראַמאַטיש טעאַטער אין פּוילען
ווילנער טרופּע
XII יאָהר. — דיר.: מ. מזאה. — XII יאָהר.
עפענט איהר זומער־סעזאָן פרײַטאָג,
ד. 8. יולי מיט׳ן גאַסט־אויפטריט פון
זיגמונט טורקאָוו
אין „אַנקעל מאָזעס“
פון שלום אַש.
פּרטים קומען

כמעט בחנם !
איבערצוגעבען
א שטוב מיט א קוך
ביליג דירה־געלד. צו ערפאַהרען: בזשעזשינער 57אַ בײַ פּ. בירענשטאַק.

ליבע אין קייטען
גרויסער סענסאַציאָנעלער ראָמאַן פון דער נאָהנטער פערגאַנגענהייט

(19־טע פאָרטזעצונג)

זי איז געבליבען שטעהן אויף אַ גלײַכען פעלד אין לעבען איהר איז געווען אַ טיפער תהום.

— וואָלט נישט בעסער געווען צו פערענדיגען דאָס לעבען פול מיט וועהטאָג און פערלוירענע האָפנונגען ! האָט זי גערעדט צו זיך.

היינט האָט מיר דער פאָטער אויפטניי געזאָגט, אַז שימאָן ליובאַר האָט זיך מיר געוואָלט ערקלערען ליבע און האָט מיר קאַטעגאָריש בעפוילען אַ נצונעמען זײַן פאָרשלאָג.

זי האָט אַפילו געשראָכט. אַז איהר טויט וואָלט שטאַרק פערטרויערט איהר געליבטען שטאָהל. אָדער ער איז דאָך פערלוירען. — פריהער צו שפּעטער מוז ער אַרײַנפאַלען אין די הענד פון דער מאַכט.

זי האָט זיך אַריבערגעבויגען איבער׳ן אָפּגרונד, האָט פערמאַכט די אויגען, כדי נישט צו זעהען, וואו זי פאַלט. זי האָט דערפיהלט אַדורכגעהן אַ ציטער איבער׳ן גאַנצען קערפּער, ווי...

רעגינאַ, מיין רעגינאַ טײַערסטע, איך האָב געהערט דײַן רוף האָבען פלוצלינג צוויי שטאַרקע אָרעמס אַרום־גענומען איהר טאַליע. — ווי גאָט איז דיר ליב, וואָס האָסטו געוואָלט טון. האָסט פערגעסען אין מיר. וואָס איך פיהר אַזאַ טרויעריג לעבען, בלויז ווײַל איך ווייס, אַז מיר האָבען זיך ליב !

— אָ, טײַערסטער, איך האָב געוואָלט ענדיגען מיט דעם דאָזיגען האָפנונגלאָזען לעבען, — האָט רעגינאַ געזאָגט — לעבען אָהן דיר קען איך נישט, און מײַן פאָטער הייסט מיך חתונה האָבען מיט שימאָן ליובאַר׳ן, איך וואָלט בלויז מיט דיר געפיהלט זיך גליקליך. דיך האָב איך געזוכט אין די בערג, צוליב דיר האָב איך זיך אַרויסגעגנבעט פון דער היים.

— איך דאַנק דיר ! האָט שטאָהל געזאָגט, — דײַנע ווערטער געבען מיר מוט צו לעבען. וואָס הערט זיך אויף דער וועלט ? פאַרשטעלען מיך די מענשען ?

— עס זענען דאָ אַ סך, וואָס האָבען דיך ליב. אָבער דער בעשלוס פון מײַן פאָטער איז אַ פעסטער. מען האָט בעשטימט אַ בעלוינונג פאַר כאַפּען דיך. נאָך דעם רויב־אָנפאַל אויף דעם זילבערשטײַן האָט בעשלאָסען צו מאַכען אונז דיר אַנ׳אַבלאַווע.

— זאָלען זיי קומען. איך האָב פאַר זיי נישט קיין מורא — האָט שטאָהל אויסגערופען, — מײַן בעהעלטעניש איז אַ זיכערעס, מען וועט עס נישט געפינען.

— זײַ נישט צופיל זיכער מיט זיך, ענטלויף וואָס שנעלער, דאָ וועט מען דיך נישט אויספיהרען צו פער־פאַלגען.

— און דאָך איז דאָ פאַר מיר דאָס בעסטע בעהעלטעניש. קום, רעגיא, דו אַליין וועסט אָנקוקען מײַן וואוינונג דו קלערסט ? דו האָסט נישט קיין צוטרויען צו מיר ?

אָ, ניין, אַלבערט. איך האָב צו דיר דאָס גרעסטע צוטרויען, ווײַז מיר דײַן בעהעלטעניש, איך וויל זעהען, ווי אַזוי דו לעבסט, כדי צו וויסען וואָס פאַר אַ לעבען דו פיהרסט.

שטאָהל האָט איהר דערלאַנגט איהר אָרעם און זיי זענען געגאַנגען לאַנג, ביז זיי זענען אָנגעקומען צו דער הייל.

ווען זיי האָבען זיך געפינען אויפ׳ן אָרט, איז רעגינאַ געווען ענטציקט, ווי אַזוי ער האָט זיך אײַנגעאָרדנעט אין דער הייל.

— ווי שעהן דאָ איז — האָט זי אויסגערופען — ווי גוט וואָלט דאָ געקענט זײַן...

זי האָט איבערגעריסען אַ פעררויטעלטע, אַראָפּלאָזענ־דיג די אויגען.

— ביזט גערעכט, רעגיא — האָט שטאָהל ווײַטער געזאָגט, — עס וואָלט געקענט זײַן שעהן, ווען מיר לעבען דאָ בײַדע צוזאַמען ווײַט פון מענשען. זאָג מיר אויפריכ־טיג, וואָלסטו ! געוואָלט דאָ לעבען מיט מיר אַלס מײַן פרוי ?...

דאָס זײַן צוזאַמען מיט דיר האַלט איך פאַר דעם גרעסטען גליק אויף דער וועלט.

טאַ פאַרוואָס קענסטו נישט זײַן גליקליך ! פאַרוואָס האָסטו נישט אַזוי פיל כח צו צורײַסען די קייטען, וואָס בינדען דיך ! גאָר איין וואָרט דײַנס און מיר וועלען זײַן פעראייביגט צווישען זיך.

— ניין, טײַערסטער, — האָט רעגינא געענטפערט — איך ליב דיך מעהר ווי דײַן לעבען. אָבער אויף דעם קען איך זיך נישט ענטשליסען.

צוליב מיר, טײַערער, אַז אין מײַן פאָטער׳ס הויז פיהל איך זיך אַזוי אײַנזאַם און פערלאָזען, ווי דו אין דער הייל.

— און מײַן מוטער ? פאַרוואָס זאָגסטו מיר גאָרנישט וועגען וועגען איהר ? פאַרוואָס קומסטו נישט צו איהר ? — האָט שטאָהל געפרעגט.

— דײַן מוטער ? הייסט ! נישט, אַז דײַן מוטער לעבט שוין נישט ?

— זי לעבט שוין נישט ?! — האָט שטאָהל אויסגע־רופען מיט פערצווייפלונג. — ווער און ווי אַזוי איז זי געשטאָרבען ?

— גרייט דיך צו אויסצוהערען די שווערע נײַעס. — האָט רעגינאַ געזאָגט אין אַ טרויריגען טאָן — אין דער נאַכט, ווען די האָסט אונטערגעצונדען די ווילע, איז דײַן מוטער אומגעקומען צווישען די חורבות.

— איך בין אַ מוטער־מערדער — האָט שטאָהל געשריי געטון, — אַך רעגינאַ, קוק נישט אויף מיר, איך בין נישט ווערט דײַן בליק, איך האָב דערהרגעט די אייגענע מוטער. האָט מען געפינען איהר קערפּער ?

— יאָ האָט געזוכט אומעטום, אָבער ליידער אומזיסט. שימאָן ליובאַר פערזיכערט, אַז בעת דער שׂרפה איז זי געווען איהר צימער.

— הייסט עס, אַז בלויז ליובאַר פערזיכערט און נישט קיין אַנדערער ? ני, אויב אַזוי, איז נאָך דאָ אַ האָפ־נונג אַז עס איז נאָך אַלץ נישט פערלוירען. ער זוגט ליי־גענט ! ער האָט עקסטרע אַרויסגעלאָזט אַזאַ קלאַנג, כדי מיר צו דערלאַנגען דעם לעצטען קלאַפּ. ער וויל מיך צו־ברעכען, כדי מיך וואָס שנעלער אַרײַנצוקריגען אין זײַנע הענד. אָבער אָוועק מיט די טרערען, איך וויל קיינמאָל נישט בעוויינען, דאָס האַרץ זוגט מיר, אַז זי ליבט.

(פאָרטזעצונג קומט)

Maurice Chewalier

הייַנט און ווייטערדיגע טעג

פרייליכער פארוטשניק

מיט קלאודעטע קאלבערט, שארלי רוגעלס און מרים האפקינס

איינאייניציג קלאַנג-קינא אין גארטען

שענקעוויטשא 40, טעל. 141-22

א בשורה טובה פאר עלטערן

די לייטונג פון בעוואוסטען ארטאדאקסישען לעהר-אנשטאַלט

„תורה ודת" עם גן-ילדים

פלאַץ-וואלנאַשטשי 6 (ניי שטאט)

מאַכט בעקאַנט דאס נאָך אַ גרינדליכען רעמאָנט ווערט דאָס חדר צום נייעם שול-יאָהר פ.לשטענדיג רעאָרגאַניזירט און פערפולקאָמט אויף אַלע געביטען פון למודי קודש און למודי חול. איינשרייבונגען פון נייע תלמידים אויפ'ן קומענדיגען שול-יאָהר 1932/33 אין אַלע מחלקות ווי אויך אין גן-ילדים (פרעבעל-שול) קומען פאָר פון כ"ג אייר (29 מאַי) פון 9 ביז 1 טעגליך.

עלטערן! פערשרייבט אייערע קינדער אין חדר „תורה ודת" ווי ס'ווערט געלייגט גרויס אַכט אויף די ערציהונג און דרך-ארץ'דיגע אויפפיהרונג און ס'ווערט געלערנט דורך מלמדים ספעציאליסטען תורה ודרך ארץ און אַלעס, וואָס אַ יודיש קינד דאַרף צו וויסען. קינדער פון 4 ביז 8 יאָהר ווערען אַהיימגעפיהרט דורך אַ ספעציעלען מענש. צוליב קריזיס הנחה-פרייז.

CZARNIECKA-GóRA

קור- און הייל-ארט: הייל-וואַסער פון „סטעפאַנאַ"-קוואַל. ווירקט שנעל אויף שטאָפען - אויסוואורף. דערוועקט דעם אַפעטיט און ווירקט גוט אויף אורין-גאַנג. אַ הערליכע געגענד אין שוויענטאקרזשיסקי בערג, גרויסע נאָדעל-וועלדער, יוגאַלע קלימאַט בעדינגונגען. נאַטור-עלעקטרא-וועזער-היילונג, מינעראַלע-בעדער, קוילען זויער-שטאָפען-בעדער, טייך און פליאַזשע. עלעקטרישע בעלייכטונג פון באַהן-הויף, גאַסען אין אַלע פענסיאָנאַטען. ביליגע און בעקוועמע וואוינונגען מיט קיכען ווי אויך פענסיאָנאַטען (אויך ריטואַלע). אינפאָרמאַציעס ערטיילט פעראיין פון פוילישע קור-ערטער, וואַרשאַ שוויענטאַקרזשיסקאַ 17 ווי. 4 טעל. 109-74 און 434-38, ווי אויך אויפן אָרט ביי די קור-קאָמיסיע און די פערוואַלטונג פון קור-אַנשטאַלט.

Ważne dla płatników podatków

ריג געפיהרטע ביכער גיבען שטייער-הנחות. ביכער שיצען פון צו הויכע שטייער-אויסמעסטונגען. ווער עס וויל ביי זיך איינפיהרען אַ ריכטיגע און גוטע בוך-פירונג, וואָס ענטשפרעכט די פאָדערונגען פון געזעץ זאָל זיך אין די אָפטיילונג פאַר מעלדען צום ביורא **„פאַליוס"** בוכהאַלטעריע-עצות לאָדז, פיעטריקאָווער 82 טעלעפאָן 184-39.

דאס נייע מאדערנע שדכנות

דער לאָקאַל פון מאָדערנע שדכנות געפינט זיך פּאָלודניאָווא 94 אין הויף, ערשטער איינגאַנג, 3-טער שטאָק וואוינונג 9. די אַלע וואָס נור האַלטען דערביי קומט עס וועט אייך געפעלען ווערען. עס ווערט געפיהרט אויף די אויסלענדישע מעטאָדע, קעלכע כלה עס שעמט זיך צו קומען קאָן צוּוויסען געבען. עס ווערט אָנגענומען טעגליך פון 1—11 פאַר מענער און 6 – 4 פאַר פרויען.

ניי׳ער פאהר-פלאן
אויף די באהנען

צוגען וואס געהן אפ פון לאדזער פאבריקס-באהן קיין קאלושקי	
5.25	מיט פערבינדונג קיין וואַרשאַ און טאָמאַשאָוו.
7.25	מיט אַ פערבינדונג קיין וואַרשאַ, טאָמאַשאָוו און פראַג.
8.33	(זונטאָג און חגאות פון 22-טען מאַי ביז'ן 11. סעפטעמבער).
9.35	(זונטאָג און חגאות פון 22-טען מאַי ביז'ן 11. סעפטעמבער).
10.45	מיט פערבינדונג אויף וואַרשאַ.
13.05	פערבינדונג וואַרשאַ—טאָמאַשאָוו.
14.00	פערבינדונג וואַרשאַ—טאָמאַשאָוו.
14.50	קיין סקאַרזשיסק איבער גאָלקובעק, סלאָווין.
15.40	פערבינדונג וואַרשאַ-טאָמאַשאָוו
16.20	פערבינדונג וואַרשאַ-טאָמאַשאָוו.
16.55	פערבינדונג וואַרשאַ—קאַטאָוויץ.
18.00	פערבינדונג וואַרשאַ-קראָקאַ.
19.20	דירעקטער צוג קיין וואַרשאַ.
19.45	פערבינדונג ראָזוואַדאָוו-לעמבערג
20.30	נאָר אין אַרבייטס-טעג.
21.15	פערבינדונג אויף וואַרשאַ.
22.30	דירעקטע וואַגאָנעס קיין קריניץ.

צוגען וואָס קומען אן אויף דער פאבריקס-באהן פון ווארשע	
0.48	פערבינדונג פון טאָמאַשאָוו, וואַרשאַ.
5.08	פערבינדונג פון קאַטאָוויץ.
6.10	נאָר אין אַרבייטס-טעג.
7.00	פערבינדונג פון קראָקאַ (דיר. וואַגאָנען פון קריניץ)
7.30	נאָר אין אַרבייטס-טעג.
7.50	נאָר אין אַרבייטס-טעג.
8.12	לויט דער נויטיגקייט, פערבינדונג פון קראָקאַ.
9.46	פערבינדונג פון וואַרשאַ, טאָמאַשאָוו, טשענסטאָכאָוו.
12.45	פערבינדונג פון וואַרשאַ, טאָמאַשאָוו, טשענסטאָכאָוו, קאַטאָוויץ.
16.00	פון וואַרשאַ דירעקט.
17.15	פערבינדונג פון וואַרשאַ.
20.10	פערבינדונג פון וואַרשאַ, טאָמאַשאָוו, קראָקאַ.
21.25	אין אַרבייטס-טעג.
22.00	אין אַרבייטס-טעג.
22.35	דירעקט פון סקאַרזשיסק איבער סלאָווין, גאָלקובעק.
23.18	פערבינדונג מיט טאָמאַשאָוו, קאַטאָוויץ, קראָקאַ.
8.05	געהען אָפּ קיין אַנדזשעיעוו.
8.59	קומען פון אַנדזשעיעוו.

צוגען וואס געהען אפ פון קאלישער באהן-הויף

קיין וואַרשאַ 4.32, 7.28, 12.33, 17.54.
קיין גלאָוונאָ 10.15.
קיין לאָוויטש 15.35, 20.05.
קיין קראָטאָשין 2.10 פערבינדונג מיט פויזען.
קיין לאַסק (נאָר זונטאָג און חגאות) 8.30, 13.40.
קיין אָסטראָוו 9.35 (פערבינדונג מיט בערלין) 15.30, 19.35.
קיין פויזען 21.07, 15.20, 22.00 (פערבינדונג מיט בערלין) 1.25 (איבער קוטנאָ) 9.00, 13.00, 21.00.
קיין טשענסטאָכאָוו (דורך זד. וואָליע, הערבי) 18.00.
קיין קאָלושקי 0.53 (פערבינדונג מיט טשאַרנאַ-בושעק, ראָזוואַדאָוו). 8.05 (פערבינדונג קיין טאָמאַשאָוו). 20.06 (דירעקטע וואַגאָנעס קיין לעמבערג און סקאַרזשיסק).
קיין דאַנציג און גדיניע 1.25, 9.00, 13.00, 15.20, 21.20 (דירעקטער קיין גדיניע).
קיין טשעכאָטשינעק 13.00 (דירעקט).
קיין פלאָצק 21.20.

קיין קוטנאָ 1.25, 9.00, 13.00, 15.20, 21.20.

צוגען וואָס קומען אן אויפ'ן קאלישער באהן-הויף

פון קוטנאָ 5.00, 7.55, 12.35, 19.58, 22.58.
פון גדיניע און דאַנציג 5.00, 7.55 (דירעקט), 19.58.
פון בידגאָשטש 5.00, 7.55, 12.35, 19.58, 22.50.
פון וואַרשאַ 9.25, 11.53, 21.40, 1.57.
פון לאָוויטש 7.25, 19.05.
פון גלאָוונאָ 7.25, 11.53, 14.59, 19.05, 21.48, 1.57.
פון פויזען 4.20, 7.18, 12.24, 19.20, 0.45.
פון בערלין 7.18, 19.40.
פון קראָקאַ און קאַטאָוויץ 4.18, 18.40.
פון לעמבערג דורך סקאַרזשיסק דירעקט 6.52.
פון טשענסטאָכאָוו דורך זדונסקאַ-וואָליע 19.13.

די בעוואוסטע
פעלד-בעטען
„PALMA-PATENT"

וואָס זענען אַלעמען בעקאַנט מיט זייער פראַקטישקייט און דויערהאַפטיגקייט מיט אַ גאַראַנטיע אויף 3 יאָהר

ווי אויך לעזשאַקעס, פעלד-בעטלעך און פעלד-בענקלעך

מאטראצען
געבעטע, שאַטקאָווע, קאַנאַדיסקע קאָזעטקעס, טאַפּטשאַנעס

בעקומט מען נור אין דער בעקאַנטער פאַבריק

לאדז, פולנאצנא 24 טעל. 131-85

הורט דעטייל

לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
17 זגערזשער 17
טעלעפאָן 116-33

ס'נעמען אָן דאָקטוירים פון אַלע ספעציאַליטעטען ד"ר גאָלדשטיין-פּאָלעק, ד"ר יוסטמאַן, ד"ר מ. קאַנטאָר, ד"ר ציעגע, ד"ר ראַקאָווסקי, ד"ר ראָזענצווייג, ד"ר רוזשאַנער, ד"ר וויינבערג, ד"ר סטופעל, צאָהן-אַרצט. גראָדזיענטשיק-קאַראַשיאָווא, ווי אויך ווי זיטען אין שטאָט. רענטגען-בעשטראַלונגען, קוואַרץ, דיאַטעראַמיע, עלעקטריזאַציע און ערצליכע אַנאַליזען.

אויפפאדערונג.

דערמיט פאָדערן מיר אויף דעם גבאי פון מאָדזשיצער שטיבעל ה' **שלמה גאזשטשאנסקי** צו קומען היינט 7 אָוונט אין ראַבינאַט צו אַ דין-תורה, מיט אַכטונג

אַ גרופּע חברים פון אגודת צעירי לומדי שעורי ערב ע"י „פועלי אגודת ישראל" לאָדז, פולנאָצנאַ 22

געדענקט ס'איז אַ גרויסער קריזיס
שוינט אייער געלט און אייערע פיס!!!

צי וואָס זאָלט איהר ליידען אויף די פיס, אַז איך אַרבייט אויס פערשידענע **פראַנעלקעס** וואָס האָט געקאָסט 9 זל. נאָר פאַר 4.50. פיל מענשען האָבען זיך שוין אויסגעהיילט זייערע פיס.

— קומט און איבערצייגט אייך !!! —

געדענקט גוט מיין אַדרעס:

בלאַטמאַן, פילסודסקיעגאָ (ווסכאָדניאַ) 21

DUDIED שטריק-מאשינען

זענען ערשטקלאַסיג אונאיבערשטייגבאַר אין קוואַליטעט און פרעציזקייט.

פאָדערט ביי בעדאַרף אַפּערטען דירעקט ביים פערטרעטער:

EMIL HENKE, ŁODŹ
ŚW. ANNY 21. TELEFON 213-94.

ŁODZIANKA פענסיאנאט

פאַר ערוואַקסענע און פאַר קינדער

אין ניי-אטוואצק (סטאַציע גלאָוונאָ)

ערשטקלאַסיגע כשר'ע קיך, פערשידענע פערוויילונגען,

פאַר קינדער אַ ספעציעלע ווילא אונטער אַ זאָרגפולער פּאַכמעניש פעדאַגאָגישער אויפזיכט.

ערקינדיגן: לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ 4, ביי באָמבערג, טעל. 245-10.

אונטערנעמונג פון בוי-ארבייטען
ALOJZY MEISSNER
Łódź, Brzozowa 11, tel. 139-50.

פיהרט אויס אַלע אַרבייטען, וואָס געהען אריין אין דעם געביט פון בוי-וועזען

בּאַרגט ארויס לייטער'ס צום בוי.

MOTORY
elektrycz. nowe i używane.
najtańsze źródło
WARSZTATY
REPERACY JE.
Budowa rozruszników i regulatorów
INSTALACJE ELEKTRYCZNE wszelk. rodzaju
REKLAMY NEONOWE
Inż. J. REICHER i S-ka
Południowa 28 tel. 210.00

אנ'איינבינד ר

פון פויזען ספעציאַליסט פון גאַלאַנטערי אויך ווייסע אַרבייט, וויל טוישען זיין פּאָסטען אין לאָדז אָדער פּראָווינץ. אָפערטען אין לאָדזער טאַגעבלאַט פאַר „פויזנער".

צו פערדינגען

פערשידענע וואוינונגען פון 1 צימער און קיך מיט בעקוועמליכקייט צו ערפּאַהרען אַ גאַנצען טאָג טעל. 168-67.

2888

קויפט נור פון די 1-טע קוועלע
גרויסער אויסוואַהל

שפּאַציר-וואָגענס אייזען · ניקעל בעטען

מאַטראַצען „Patent" ספרענזשינאָווע וויזימאַטשקעס אַמעריקאַנער

צו בעקומען אין פאַבריקס-לאַגער

אין הויף **„DOBROPOL" Łódź, Piotrkowska 73**

ראזשי

פאַר 2 אַנשטענדיגע יונגעלייט פון זאַפּאַרט איבערצוגעבען, צו ערפאַהרען: פאַבריקאַנט, שרודמיעסקאַ גאַס 8.

עס ווערט געזוכט

אַ געזעל צו שעלקעס אויסאַרבייטונג ווענדען זיך אַשעראָוויטש פולנאָצנאַ 20 פון 9-12 פאַרמ.

2906

Dr. HALTRECHT

ספעצ. פאַר הויט און געשלעכטס-קראַנקהייטען

פיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21

נעמט אָן פון 8—11 פריה און פון 5 ביז 9 אָוו. זונטאָג פון 10 ביז 1 בייטאָג.

Dr. HALTRECHT

ספעציאַל-אַרצט

פאַר הויט און געשלעכטס-קראַנקהייטען

פיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21

נעמט אָן פון 8—11 פריה, פון 12.30—1.30 נ"מ און פון 5 ביז 9 אָוו. זונטאָג פון 10 ביז 1 בייטאָג

שלאסעריי-ארבייט פאר וואוינונג געשעפט פאבריק

פיהרט אויס ביליג

J. REDER
קאָנסטאַנטינער 13.
(ווינקעל זאַכאָדניאַ)

פארזיכטיג!
ג' דאַמען און מענער!

דער קריזיס דריקט פון אַלע זייטען אַזוי, אַז יעדער גראָשען שפּילט אַ גרויסע ראָלע. אין צו שאַנד קאָן מען דאָך נישט געהן, דעריבער רעקאָמענדיר איך אייך, מיינע ג' דאַמען און מענער, אַז צו דעם ציוועק האָב איך צוגעגרייט

אַ גרויסן אויסוואַהל פון די נייעסטע פּאַסאָנען און מאָדערנסטע קאָלירען

דאַמען און מענער היטען

צו זעהר ביליגע פרייזען גלייכצייטיג ווערט אויך אָנגענומען צו איבערפאַסאָנירען דאַמען- און מענער-היטען פון גאָר אַלט אויף גאַנצליך ניי. און אַלעס צו ביליגע פרייזען.

געדענקט די אַדרעסען:

פערדער, זגערזשער 7
לומאַמירערסקאַ 2, זגערזשער 20

קאַלערטע און ווייסע דאַמען-וועש

ROBOTA RĘCZNA—האַנד-אַרבייט

נעמט אָן צו שטיקן און נייען מיט אייגענע ווי אויך אָנפערטרויטע וואַרע ווי Petite-reine א.ז.וו. Crêpe-de-Chine אַלעס לויט פּאַריזער און ווינער זשורנאַל. זאַוואַדזקאַ 27 בלייוויים.

דאס עלעקטראטעכנישע ביורא
Siła i Swiatło
פון וו. קרוקאָווסקי
פּאָלודניאָווא 23 טעלעפאָן 139-32

נעמט אָן דורכצופירען אינסטאַלאַציעס פון ליכט און קראַפט, קויפט און פערקויפט מאָטאָרען און ערלעדיגט אַלע אַרט עלעקטרישע איינריכטונגען אויף לייכטע בעדינגונגען.

ביליג, רעיעל, שנעל און פּינקטליך!

אַנאָנסען-פרייז: פאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100% טייערער. ... פאַר אַ מילימעטער-שורה פאַר'ן טעקסט 16 גר. פריטאָג 24 גר. אין טעקסט 40 גר. פריטאָג 60 גר. ... אין בעלגיען—20 פראַנק, אין אַנדערע לענדער ...

Tłocznia E. i M. Hamburskich. Łódź, Piotrkowska 16. Drukarnia ...

Odpowiedzialny Red.-wydawca: ...